

De ladder naar de stembus

De rol van internalisering van sociale
status bij anti-establishment stemmen
en niet-stemmen



Scriptie Master Sociologie
Naam: Marit van der Heide
Studentnummer: 740674
Begeleider: Willem de Koster
Aantal woorden: 9.988

Dankwoord

Na een intensieve periode van denken, onderzoeken en schrijven, kan ik met trots aankondigen dat ik de scriptie heb afgerond die op dit moment voor u ligt. Dit moment zou echter niet mogelijk zijn geweest zonder de onmisbare steun en begeleiding van velen. Graag wil ik van deze gelegenheid gebruikmaken om mijn oprechte dank uit te spreken aan iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit werk.

Allereerst wil ik graag mijn begeleider prof. dr. Willem de Koster heel erg bedanken voor zijn begeleiding, feedback en ondersteuning. Hij heeft met zijn toewijding en advies ervoor gezorgd dat ik telkens een stap verder kwam, en in dit proces veel nieuwe dingen heb kunnen leren. Ik heb de afgelopen periode ontzettend veel stappen kunnen zetten in mijn academische vorming door zijn begeleiding, en ik wil hier graag mijn oprechte dank voor uitspreken.

Daarnaast wil ik ook graag mijn medestudenten bedanken voor hun steun, discussies en het delen van hun kennis en ervaringen. Ik heb ontzettend veel van hun inzichten geleerd, en het scriptietraject was zeker heel anders geweest zonder onze inspirerende, maar ook gezellige bijeenkomsten. Ik heb daarnaast ook met veel plezier meegelezen en meegekeken met hun onderzoeksprojecten, en heb hier ook veel van geleerd.

Tot slot wil ik natuurlijk ook graag mijn familie en vrienden bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun en aanmoediging. Jullie steun gedurende mijn hele studietijd is altijd erg belangrijk voor mij geweest, en ik ben heel erg blij dat ik zulke lieve familie en vrienden heb.

Ik heb ontzettend veel plezier gehad van het leerproces dat achter de scriptie die nu voor u ligt schuilgaat. De inzichten die ik heb opgedaan hebben mij geïnspireerd en nieuwsgierig gemaakt. Ik hoop dat het lezen van de scriptie u als lezer ook kan inspireren en nieuwsgierig kan maken. Dus hierbij: veel plezier met het lezen van mijn scriptie.

Marit van der Heide
Leiden, 15 juni 2025

Abstract

De recente opkomst van anti-establishment partijen en de daling van electorale participatie in Europa, waaronder in Nederland, wekken zorgen over de stabiliteit en legitimiteit van democratische stelsels. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat de perceptie van een door anderen toegeschreven lagere sociale status, leidt tot een grotere kans op zowel niet-stemmen als anti-establishment stemmen. In mijn onderzoek theoretiseer ik de modererende rol van de status die mensen zichzelf toeschrijven in de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status en niet-stemmen en anti-establishment stemmen, en test deze empirisch aan de hand van hoogwaardige Nederlandse survey-data ($n=1.019$). Ik laat zien dat de relatie tussen de perceptie dat er op hen wordt neergekeken en de kans op niet-stemmen sterker is bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven, terwijl de relatie tussen de perceptie dat er op hen wordt neergekeken en de kans op anti-establishment stemmen juist sterker wordt naarmate mensen zichzelf een hogere sociale status toeschrijven. Ik sluit af met het presenteren van mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van de onderzoeksagenda over sociale status en kiesgedrag.

Kernwoorden: Anti-establishment stemmen, kiesgedrag, niet-stemmen, sociale status, verkiezingen

De laatste jaren zijn in Europa, waaronder in Nederland, zorgen over de werking van de democratie. Anti-establishment partijen zijn in opkomst. Wanneer steun voor deze partijen voortkomt uit verminderde steun voor vertegenwoordigende democratie of de wens om de huidige sociale en politieke orde te ontwrichten, kan dit leiden tot instabiliteit van het politieke stelsel en een risico vormen voor de democratie (Hartleb, 2015; Petersen et al., 2023). Daarnaast is een daling van electorale participatie zichtbaar, wat twijfel doet ontstaan over de legitimiteit van het democratische stelsel (Jeroense & Spierings, 2022). Er is dus een stijging waarneembaar van verschillende vormen van niet-mainstream electoraal gedrag: niet-stemmen en anti-establishment stemmen. Dit vormt een nieuwe realiteit binnen het politieke landschap. Daarom is het belangrijk om de motivaties en achtergronden van dit type electorale gedrag te begrijpen.

In de literatuur waren tot kortgeleden rationalistische en materialistische verklaringen voor niet-mainstream electoraal gedrag het meest prominent. De rationalistische verklaring stelt verschillen in politieke kennis centraal in de verklaring van niet-stemmen en anti-establishment stemmen (e.g. Delli Carpini & Keeter, 1996; Hakhverdian & Mayne, 2012; Van Prooijen & Krouwel, 2020), terwijl de materialistische stroming verschillen in materiële omstandigheden en hulpbronnen centraal stelt (e.g. Brady et al., 1995; Spruyt et al., 2016). Deze rationalistische en materialistische verklaringen hebben zeker een belangrijke verklarende waarde, maar uit recent onderzoek blijkt dat de plek op de sociale ladder die iemand denkt te hebben, iemands ervaren sociale status, ook een significante verklarende kracht heeft voor verschillen in niet-mainstream electoraal gedrag, en in het bijzonder voor het stemmen op rechts-populistische partijen (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021). De verklarende kracht van iemands ervaren sociale status is daarnaast minstens zo groot als de verklarende kracht van de rationalistische en materialistische verklaringen voor verschillen in electorale participatie (Noordzij et al., 2021). Het is daarom belangrijk om de mechanismes van deze sociale verklaring voor niet-mainstream electoraal gedrag beter te begrijpen.

Binnen deze nieuwe stroming in de literatuur worden verbanden tussen een lagere ervaren sociale status en verschillende vormen van niet-mainstream electoraal gedrag aangetoond (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021; Petersen et al., 2023). Een lagere ervaren sociale status kan leiden tot een terugtrekking uit het politieke domein door niet te stemmen, of kan leiden tot verzet tegen de huidige stand van zaken, door te stemmen op anti-establishment partijen. Een lagere ervaren sociale status kan dus tot uiting komen in één van de twee handelingsstrategieën die Hirschman (1970) beschreef als mogelijke reacties op onvrede binnen de organisatiesociologie: het uiten van de

onvrede, of het verlaten van het domein waarover de onvrede bestaat. Niet-stemmen kan gezien worden als een electorale expressie van de verlatingsstrategie, terwijl anti-establishment stemmen kan worden gezien als een electorale expressie van de uitingsstrategie. In de huidige literatuur wordt het echter nog niet duidelijk waar deze tweedeling in electorale gevolgen van een lagere sociale status door veroorzaakt wordt.

Ik zal proberen een beter begrip te ontwikkelen van deze tweedeling in electorale gedragingen door de focus te leggen op een mechanisme dat in eerder onderzoek onbesproken is gebleven. In de bestaande literatuur worden de electorale gevolgen van sociale status bestudeerd door te kijken naar de perceptie van de sociale status die door anderen zou worden toegeschreven. Hierdoor wordt er geen aandacht geschonken aan verschillen in de mate van internalisering van sociale status die kan plaatsvinden, en de rol die internalisering speelt ten opzichte van verschillend electoraal gedrag. Met de internalisering van sociale status bedoel ik het proces waarbij mensen de opvatting van anderen over hun sociale status overnemen als hun eigen opvatting van hun sociale status (Brown et al., 2002; Jackson et al., 2015; Ryan & Connell, 1989).

De rol van het proces van internalisering blijft dus tot nu toe onbesproken in de literatuur. Er kan echter worden beargumenteerd dat dit proces van belang is, aangezien literatuur uit andere vakgebieden laat zien dat iemands reactie op een lagere sociale status afhankelijk is van de mate van internalisering. Wanneer iemand het gevoel dat anderen op hen neerkijken internaliseert, leidt dit over het algemeen tot een terugtrekkende reactie. Wanneer het gevoel dat anderen op hen neerkijken niet wordt geïnternaliseerd, leidt dit over het algemeen tot een aanvallende reactie, zoals het uiten van vijandigheid (Burton et al., 2005; Campbell & Deacon, 2006).

Ik kom daarom tot de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre beïnvloedt de sociale status die mensen aan zichzelf toeschrijven het verband tussen hun perceptie van door anderen aan hen toegeschreven status en niet-stemmen en stemmen op anti-establishment partijen?

Het beantwoorden van deze vraag is wetenschappelijk relevant omdat het duidelijkheid kan geven over de tweedeling van electorale gevolgen van een lagere sociale status. Tot op heden wordt in de literatuur niet getheoretiseerd hoe de tweedeling tussen niet-stemmen en anti-establishment stemmen kan worden verklaard (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021; Petersen et al., 2023). Eerder onderzoek heeft wel aangetoond dat er verschillen bestaan tussen niet-stemmers en anti-establishment stemmers, bijvoorbeeld wat betreft de relatie tussen type machtsoriëntatie en politieke voldoening (Kemmers, 2017). Factoren die de kans beïnvloeden dat mensen ervoor kiezen om niet te stemmen of op een anti-establishment partij te stemmen en de mogelijke rol van sociale status in deze tweedeling is echter niet eerder onderzocht. Verder biedt het beantwoorden van deze onderzoeksvraag de mogelijkheid om een beter begrip te ontwikkelen van de manier waarop sociale status invloed heeft op electoraal gedrag door de rol van twee verschillende aspecten van sociale status te ontwarren. Het beantwoorden van deze vraag is uiteraard ook van maatschappelijk belang. Door te begrijpen welke gevoelens en motivaties achter niet-mainstream electoraal gedrag schuilgaan en in welke sociale context dit type gedrag vaak ontstaat, kunnen nieuwe handvatten worden ontwikkeld om met niet-mainstream electoraal gedrag om te gaan. Daarnaast kan het beantwoorden van deze onderzoeksvraag bijdragen aan het ontwikkelen van een beter begrip van niet-mainstream electoraal gedrag en de drijfveren hierachter, die nu in het publieke debat vaak nog niet goed begrepen worden.

In mijn onderzoek maak ik gebruik van data uit Nederland. Data van goede kwaliteit over verschillende typen ervaren sociale status zijn schaars, maar binnen de Nederlandse context zijn

hoogwaardige data beschikbaar over de verschillende aspecten van ervaren sociale status en electoraal gedrag door vragenlijstonderzoek dat is uitgevoerd bij het LISS-panel. Het LISS-panel is gebaseerd op een traditionele aselechte steekproef van huishoudens uit het Nederlandse bevolkingsregister en bestaat uit ongeveer 7.500 individuen (CentERdata, 2024). Door de manier van selectie is het LISS-panel een relatief representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. Deze data bieden daarom een uitstekende kans om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Daarnaast heeft veel onderzoek naar de invloed van sociale status op niet-stemmen en anti-establishment stemmen in Nederland plaatsgevonden (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021). Door data uit Nederland te gebruiken, sluit mijn onderzoek goed aan bij deze bestaande literatuur en de vragen die nog onbeantwoord zijn gebleven binnen dit eerdere onderzoek.

Internalisering van sociale status en electoraal gedrag

In de literatuur over niet-mainstream electoraal gedrag is steeds meer aandacht voor de rol van ervaren sociale status (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021; Petersen et al., 2023). Iemands ervaren sociale status is de perceptie van diens plaats op de sociale ladder. De nadruk in eerder onderzoek ligt met name op de perceptie van extern-toegeschreven sociale status. Hiermee wordt de status bedoeld die volgens iemand door anderen in de samenleving aan hen wordt toegeschreven. Het gaat over het geloof waar anderen hen op de sociale ladder zouden plaatsen. Wanneer mensen een perceptie van lage extern-toegeschreven sociale status hebben, betekent dit dus dat zij het idee hebben dat er op hen wordt neergekeken (Gidron & Hall, 2017).

Uit onderzoek blijkt dat deze perceptie leidt tot een grotere kans om op populistische en anti-establishment partijen te stemmen en om niet te stemmen (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021). Hetzelfde patroon is zichtbaar bij burgerparticipatieprojecten. Het gevoel hebben dat er op je wordt neergekeken, kan leiden tot non-participatie of tot 'opstandige participatie'. Dit laatste betekent dat er wordt geparticipeerd op een manier waarbij iemand zich afzet tegen de "normale manier van doen" in het politieke domein (Visser et al., 2023). Er is dus een tweedeling zichtbaar in de gevolgen van de perceptie dat er op je wordt neergekeken door anderen. Het gevoel dat anderen je een lagere sociale status toeschrijven kan leiden tot een terugtrekking uit het politieke domein door niet te stemmen, of kan leiden tot verzet tegen de huidige stand van zaken door te stemmen op anti-establishment partijen (Noordzij et al., 2021).

In het hierboven beschreven onderzoek wordt gekeken naar iemands perceptie van status die hen door anderen wordt toegeschreven. Binnen iemands ervaren sociale status zijn echter twee verschillende percepties te onderscheiden: de eerder beschreven perceptie van extern-toegeschreven sociale status, maar ook de zelf-toegeschreven sociale status. Met dit tweede concept wordt de sociale status bedoeld die mensen zichzelf toeschrijven. Deze twee dimensies van ervaren sociale status zijn met elkaar verbonden, maar hoeven niet altijd met elkaar overeen te komen (Brown et al., 2002). De internalisering van sociale status is het proces waarbij de sociale status die iemand zichzelf toedicht wordt aangepast om in overeenstemming te komen met de sociale status die hen door anderen wordt toegeschreven. Hierbij neemt iemand een waarde die hen door anderen wordt toegeschreven over als diens eigen overtuiging (Ryan & Connell, 1989). Internalisering van een lagere sociale status is een mogelijk gevolg van alledaagse interacties waaruit blijkt dat anderen op je neerkijken, maar dit proces zal niet noodzakelijkerwijs plaatsvinden bij elk individu (Brown et al., 2002; Campbell & Deacon, 2006). Mensen kunnen het gevoel dat er op hen wordt neergekeken betwisten of aanvaarden. Alleen wanneer iemand aanvaardt dat er op hen wordt neergekeken, en dit overneemt in de eigen perceptie van diens sociale status, betekent dit dat er sprake is van internalisering. Deze twee reacties zijn afgeleid van het onderscheid tussen benaderings- en vermijdingsreacties op stressoren (Miller & Kaiser, 2001). De mate van internalisering hangt samen

met de mate waarin mensen denken dat de lagere sociale status die hen door anderen wordt toegeschreven gerechtvaardigd en gegrond is, en in hoeverre zij zelf verantwoordelijk zijn voor dit beeld dat anderen van hen hebben (Jackson et al., 2015).

Wanneer individuen een lagere sociale status die hen door anderen wordt toegeschreven internaliseren, waardoor zij zichzelf ook een lagere status toedichten, kan dit leiden tot een verlies aan zelfvertrouwen en een lager zelfbeeld (Campbell & Deacon, 2006; Goffman, 1963). Dit leidt ertoe dat de kans verkleint dat deze individuen de lagere sociale status die anderen hen toedichten ter discussie stellen en hiertegen in verzet komen (Campbell & Deacon, 2006). Mensen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven, kunnen minder goed voldoen in hun psychologische basisbehoeften, en ervaren daardoor een slechter welzijn (Jackson et al., 2015). Daarnaast ervaren deze individuen vaker gevoelens van onzekerheid en angst (Brown et al., 2002; Goffman & Johannes, 1979). Al deze psychologische condities leiden tot een grotere kans op sociale terugtrekking (Rubin & Lollis, 1988). Internalisering van een lagere sociale status kan er dus toe leiden dat mensen zich meer terugtrekken uit de samenleving. Ze distantiëren zich op die manier van de maatschappij waarin ze een lagere status hebben (Campbell & Deacon, 2006; Goffman & Johannes, 1979). Uit onderzoek blijkt daarnaast dat een lager gevoel van eigenwaarde leidt tot een kleinere kans dat mensen een partij-identificatie aannemen en zich mengen in het politieke domein (Wolak & Stapleton, 2020). Niet-stemmen kan dus een uiting van terugtrekking en distantiëring zijn binnen het politieke domein die voortkomt uit het zichzelf toeschrijven van een lagere sociale status.

De verwachting is daarom dat bij individuen waarbij een lagere extern-toegeschreven sociale status is geïnternaliseerd, en die zichzelf dus een lagere sociale status toedichten, de kans op niet-stemmen groter is dan bij individuen die een lagere extern-toegeschreven status niet hebben geïnternaliseerd en zichzelf een hogere sociale status toeschrijven. Daarom kom ik tot de volgende hypothese:

H1a: De perceptie dat anderen in de samenleving hen een lagere sociale status toeschrijven, leidt sterker tot niet-stemmen bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven dan bij individuen die zichzelf een hogere sociale status toeschrijven.

Daarnaast is mijn verwachting dat één specifieke vorm van extern-toegeschreven sociale status en de mate van internalisering daarvan in het bijzonder uitmaakt voor terugtrekking uit het politieke domein, en dat is de sociale status die mensen denken dat politici hen toedichten. Het bestudeerde gedrag speelt zich af in het politieke domein, waarbinnen politici een saillante groep vormen. Uit onderzoek blijkt dat affectieve reacties op signalen of sociale normen sterker zijn wanneer deze signalen van een voor de respondent saillante groep komen (Costarelli, 2005). Ik verwacht om die reden dat de status waarvan men denkt dat die door politici aan hen wordt toegeschreven een grotere impact heeft op besluiten binnen het politieke domein. De extern-toegeschreven sociale status door politici zou het veronderstelde mechanisme uit de voorgenoemde hypothese dus in het bijzonder in werking moeten stellen. Daarom kom ik tot de volgende hypothese:

H1b: De perceptie dat politici hen een lagere sociale status toeschrijven, leidt sterker tot niet-stemmen bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven dan bij individuen die zichzelf een hogere sociale status toeschrijven.

Als iemand zichzelf een hogere sociale status toeschrijft, betekent dit dat iemand zichzelf niet als minderwaardig ziet. Wanneer iemand zichzelf een hogere sociale status toeschrijft, maar tegelijkertijd wel merkt dat anderen hen als minderwaardig zien of behandelen, kan dit leiden tot boosheid en woede. Als negatieve externe representaties niet overeenkomen met het beeld dat een individu zelf heeft van diens status, kan dit leiden tot weerstand tegen dit negatieve externe beeld (Campbell & Deacon, 2006). Het gevoel dat er onterecht op hen wordt neergekeken, kan ertoe leiden dat mensen

de wens voelen om de sociale orde zoals deze nu bestaat te veranderen of te ontregelen, in de hoop op een nieuwe sociale orde waarbinnen ze wel de sociale status toegeschreven wordt die ze in hun eigen ogen verdienen (Campbell & Deacon, 2006; Petersen et al., 2023).

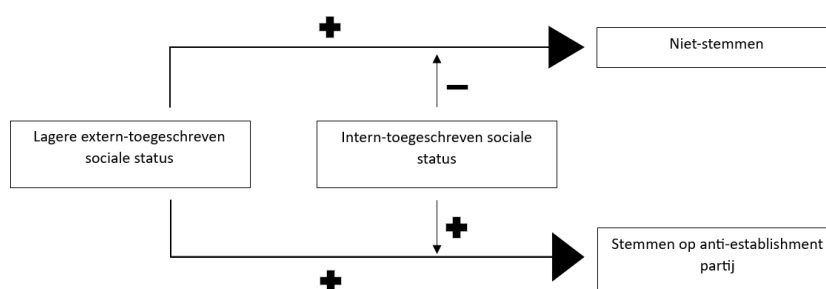
Het stemmen op een anti-establishment partij kan in de wens voor een nieuwe sociale orde voorzien doordat dit soort partijen zich afzet tegen de huidige sociale orde en establishment (Abedi, 2004). Anti-establishment partijen zijn partijen die in opstand komen tegen de status quo op het gebied van belangrijke beleidsvraagstukken of vraagstukken over het politieke systeem in het algemeen. Deze partijen zien zichzelf als uitdagers van partijen die deel uitmaken van het politieke establishment, en beweren dat er een fundamentele scheiding bestaat tussen het politieke establishment en het volk (Abedi, 2004). Daarnaast staan deze partijen er vaak om bekend dat ze mensen aanspreken die boosheid voelen omdat ze zich 'achtergelaten' voelen in de hedendaagse samenleving (Gidron & Hall, 2017). Door op een anti-establishment partij te stemmen kunnen mensen proberen een grens te trekken tussen zichzelf en de elite die op hen neerkijkt. Het kan daardoor gezien worden als een vorm van 'upward boundary drawing' (Jarness & Flemmen, 2019). Het actief trekken van zo'n grens tussen henzelf en de elite die op hen neerkijkt door te stemmen op een anti-establishment partij, kan mensen helpen hun positieve zelfbeeld te beschermen wanneer deze wordt bedreigd door de perceptie dat anderen op hen neerkijken.

De verwachting is daarom dat bij individuen die het idee hebben dat anderen, en in het bijzonder politici, op hen neerkijken, maar zichzelf een hogere sociale status toedichten, de kans op anti-establishment stemmen groter is dan bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toedichten. Daarom kom ik tot de volgende hypothesen:

H2a: De perceptie dat anderen in de samenleving hen een lagere sociale status toeschrijven, leidt sterker tot anti-establishment stemmen bij individuen die zichzelf een hogere sociale status toeschrijven dan bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven.

H2b: De perceptie dat politici hen een lagere sociale status toeschrijven, leidt sterker tot anti-establishment stemmen bij individuen die zichzelf een hogere sociale status toeschrijven dan bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven.

Op basis van de verwachtingen voortkomend uit de literatuur, kom ik tot het conceptuele model te zien in figuur 1:



Figuur 1: Conceptueel model sociale status en niet-mainstream electoraal gedrag

Methode

Ik toets mijn voorgestelde model door middel van een kwantitatieve analyse van secundaire data die zijn verzameld door CentERdata (CentERdata, 2024b). Een kwantitatieve benadering is geschikt voor het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag, omdat ik geïnteresseerd ben in bevolkingsbrede verbanden. Door een kwantitatieve benadering te kiezen, kan ik mijn theorie deductief en empirisch testen waarbij ik kan controleren voor alternatieve verklaringen. De bevindingen kunnen door deze benadering beter worden gegeneraliseerd en gerepliceerd (Creswell & Creswell, 2017).

Voor dit onderzoek worden data van het LISS-panel gebruikt. Dit is een panel dat is geselecteerd middels een traditionele aselecte steekproef van huishoudens uit het Nederlandse bevolkingsregister. Het panel bestaat uit ongeveer 7.500 individuen van 16 jaar en ouder (CentERdata, 2024b). Ik richt me in mijn onderzoek op mensen van 18 jaar en ouder. Ongeveer 80% van de geselecteerde individuen neemt deel aan het panel (CentERdata, 2024b).

Voor dit onderzoek worden gegevens uit meerdere studies die zijn uitgevoerd bij het LISS-panel gecombineerd. Dit kan gedaan worden door de volledig geanonimiseerde respondentidentificatienummers uit de verschillende studies met elkaar te vergelijken en te koppelen.

De datasets van het LISS-panel worden professioneel beheerd door CentERdata. Respondenten geven vooraf toestemming om aan het onderzoek deel te nemen, en om de bij hen verzamelde data te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek. De datasets die binnen dit onderzoek gebruikt worden, zijn volledig geanonimiseerd, en zijn niet te herleiden tot individuen uit het LISS-panel (CentERdata, 2024a). Er worden enkel antwoorden van groepen gerapporteerd in dit onderzoek, en nooit individuele antwoorden van respondenten uit het panel. Er zijn daarom geen ethische bezwaren om het onderzoek uit te voeren.

De studies die voor dit onderzoek gebruikt worden zijn de studie *IAT 2020: Statusstrijd in de polder* (Van der Waal et al., 2020) en de studie *Politieke en maatschappelijke opvattingen in Nederland* (De Koster et al., 2023). De data van de studie *IAT 2020: Statusstrijd in de polder* zijn verzameld in maart 2020. In totaal hebben 2.407 respondenten de vragenlijst compleet ingevuld. Het responspercentage van de vragenlijst is 79,1%. De data van de studie *Politieke en maatschappelijke opvattingen in Nederland* zijn verzameld in januari 2020. In totaal hebben 2.164 respondenten de vragenlijst compleet ingevuld. Het responspercentage van de vragenlijst is 73,7%. Na het samenvoegen van bovenstaande vragenlijsten en het controleren op missende waarden, blijven er 700 respondenten in de dataset over.

Voor een robuustheidscontrole worden de studies *Politics and Values LISS Core Study Wave 12* (Elshout, 2020) en *IAT 2020: Statusstrijd in de polder* gebruikt. De data van de studie *Politics and Values LISS Core Study Wave 12* zijn verzameld in de periode december 2019 tot maart 2020. In totaal hebben 5.887 respondenten de vragenlijst compleet ingevuld. Het responspercentage van de vragenlijst is 88,6%. Na het samenvoegen van de studies en het controleren op missende waarden, blijven er 1.019 respondenten in deze dataset over.

Metingen

Extern-toegeschreven en intern-toegeschreven sociale status

De drie eerder besproken percepties van sociale status worden aan de hand van drie vragen gemeten. De perceptie van extern-toegeschreven sociale status door de samenleving wordt gemeten aan de hand van een vraag uit de studie *Statusstrijd in de polder* waarin respondenten werd gevraagd om aan de hand van een ladder aan te geven waar ze dachten dat **anderen** hen op de sociale ladder

zouden plaatsen. De perceptie van extern-toegeschreven sociale status door politici wordt gemeten met een andere vraag uit deze studie waarbij respondenten werd gevraagd om aan de hand van dezelfde ladder aan te geven waar ze dachten dat **politici** hen op de sociale ladder zouden plaatsen. De intern-toegeschreven sociale status van respondenten wordt ook gemeten aan de hand van een vraag uit dezelfde studie. Voor dit concept wordt gekeken naar een vraag waarin respondenten moesten aangeven waar ze **zichzelf** op de statusladder zouden plaatsen.

Bij deze vragen werd uitgelegd dat de sociale ladder mensen indeelt van hoog tot laag, waarbij mensen die hoog op de ladder staan meer worden gewaardeerd in de samenleving dan mensen die laag op de ladder staan. De antwoordmogelijkheden waren 1 tot en met 7, waarbij 1 de laagste plaats op de ladder en 7 de hoogste plaats op de ladder is. Wanneer een vraag niet is beantwoord door een respondent, wordt dit gecodeerd als missende waarde. De respondenten zagen bij de vragen een ladder afgebeeld bij de antwoordmogelijkheden, zoals zichtbaar is in bijlage 1.

Electoraal gedrag

Het electorale gedrag wordt gemeten met een categorische variabele waarbij respondenten in één van de volgende categorieën vallen: *Niet-stemmen*, *stemmen op een anti-establishment partij* en *stemmen op een andere partij*. Aangezien het wenselijk is dat de meting van electoraal gedrag gelijktijdig is aan de metingen van ervaren sociale status, wordt voor de meting van electoraal gedrag in dit onderzoek, in overeenkomst met eerdere studies, gebruik gemaakt van de intentie die respondenten uitdrukken wat betreft hun electorale keuzes als er die dag verkiezingen zouden zijn (Noordzij et al., 2021).

Ik gebruik hiervoor een vraag over de stemintentie bij Tweede Kamerverkiezingen als die die dag zouden zijn uit de studie *Politieke en maatschappelijke opvattingen in Nederland* waarvan de antwoordcategorieën zijn: *VVD, PVV, CDA, D66, GroenLinks, SP, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS, SGP, DENK, Forum voor Democratie, blanco, andere partij, ik zou niet stemmen, ik mag niet stemmen, ik wil het niet zeggen en ik weet het niet*. Ik kijk naar nationale verkiezingen, omdat dit aansluit bij eerder onderzoek naar de invloed van sociale status op stemkeuze (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021). Daarnaast staan bij nationale verkiezingen alle respondenten voor dezelfde keuze qua partijen om uit te kiezen. Hierdoor is de kans dat de keuze is beïnvloed door lokale politieke factoren kleiner dan bij lokale verkiezingen het geval zou zijn.

Om te bepalen of de partij waarop een respondent zou stemmen een anti-establishment partij is, houd ik de definitie van Abedi (2004) van anti-establishment partij aan. Partijen vallen onder dit type partij wanneer ze voldoen aan drie criteria: ze verzetten zich tegen de status quo op het gebied van belangrijke vraagstukken wat betreft beleid of het politieke systeem; ze zien zichzelf als een uitdager van partijen die onderdeel uitmaken van het politieke establishment; en ze beweren dat er een fundamentele scheiding bestaat tussen het politieke establishment en het volk, en dat alle establishment partijen daarom in essentie hetzelfde zijn (Abedi, 2004).

Wanneer een respondent aangeeft op de PVV, Forum voor Democratie of de SP te zullen stemmen, wordt dit geclassificeerd als *stemmen op een anti-establishment partij*. In eerder onderzoek worden deze partijen ook aangemerkt als anti-establishment partijen (Noordzij et al., 2021). In enkel ander onderzoek wordt alleen de PVV gezien als anti-establishment partij (Bakker et al., 2020; Cornacchione, 2018). Ik kies ervoor om zowel de PVV, Forum voor Democratie als de SP aan te merken als anti-establishment partij, omdat deze allen aan de kenmerken voldoen van een anti-establishment partij die Abedi (2004) beschrijft. Daarnaast blijkt uit eerder onderzoek dat stemmen op alle drie partijen vaker voorkomt bij mensen die het gevoel hebben dat anderen op hen neerkijken

(Noordzij et al., 2021). Door in mijn onderzoek het stemmen op deze drie partijen aan te merken als anti-establishment stemmen, sluit mijn onderzoek goed aan op dit eerdere onderzoek.

Wanneer een respondent heeft aangegeven te zullen stemmen op een andere partij dan de PVV, Forum voor Democratie of de SP, wordt dit gecodeerd als *stemmen op een andere partij*. Wanneer een respondent heeft geantwoord: *ik zou niet stemmen*, wordt dit geclassificeerd als *niet-stemmen*. Wanneer er geen antwoord is gegeven op de vragen of het antwoord *blanco*, *ik weet het niet*, *ik mag niet stemmen*, *ik wil het niet zeggen* of *andere partij* is gekozen, wordt dit gecodeerd als missende waarde. *Ik mag niet stemmen* wordt gecodeerd als missende waarde, omdat het niet-stemmen in dit geval geen keuze is. *Andere partij* wordt gecodeerd als missende waarde omdat het in dit geval niet duidelijk is of de respondent heeft gestemd op een partij met de kenmerken van een anti-establishment partij, doordat niet bekend is op welke partij de respondent precies heeft gestemd.

Robuustheidscontrole electoraal gedrag

Er zal een robuustheidscontrole worden uitgevoerd door de analyse te herhalen met een andere meting van electoraal gedrag. Uit onderzoek blijkt dat er een verschil is tussen de intentie van mensen om wel of niet te gaan stemmen en of mensen daadwerkelijk wel of niet gaan stemmen bij een verkiezing (Rogers & Aida, 2011). Volgens Achen en Blais (2015) krijg je een betrouwbaarder beeld van werkelijke electorale participatie als je vraagt naar stemgedrag bij een verkiezing die al geweest is dan als je vraagt naar stemintentie bij een toekomstige verkiezing. Daarom wordt in een alternatieve meting het electorale gedrag gemeten bij de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 met de vragen of de respondent is gaan stemmen bij deze verkiezingen en op welke partij de respondent heeft gestemd indien de respondent is gaan stemmen. Bij de eerste vraag waren de antwoordmogelijkheden *ja*, *nee*, *ik was niet stemgerechtigd* en *weet ik niet*. Bij de tweede vraag bestonden de antwoordmogelijkheden uit dezelfde partijen als bij de vraag van de standaardmeting van electoraal gedrag, naast de antwoordmogelijkheden *blanco*, *andere partij*, *weet ik niet* en *wil ik niet zeggen*. Deze twee vragen komen uit de studie *Politics and Values LISS Core Study Wave 12*. De antwoorden worden op dezelfde manier gecodeerd als beschreven is bij de standaardmeting van electoraal gedrag. Hoewel deze meting van electoraal gedrag gaat over gedrag in het verleden, terwijl de ervaren sociale status op de dag van het invullen van de vragenlijst wordt gemeten, geeft deze meting van electoraal gedrag waarschijnlijk wel een betrouwbaarder beeld van werkelijk electoraal gedrag. Daarom wordt een extra analyse met deze alternatieve meting van electoraal gedrag uitgevoerd als robuustheidscontrole.

Controlevariabelen

Daarnaast worden enkele controlevariabelen meegenomen in de analyses. Dit zijn variabelen waarvan uit eerder onderzoek blijkt dat ze invloed kunnen hebben op niet-stemmen of anti-establishment stemmen, en op sociale status. Vanuit de eerder genoemde literatuur die een rationalistische verklaring voor niet-mainstream electoraal gedrag onderzoekt, blijkt dat politieke kennis invloed kan hebben op niet-stemmen en anti-establishment stemmen (Delli Carpini & Keeter, 1996; Hakhverdian & Mayne, 2012; Van Prooijen & Krouwel, 2020). Kennis wordt in de huidige kennismaatschappij daarnaast als zeer waardevol gezien en kan iemand status verschaffen (Spruyt, 2012). Daarom wordt een index voor politieke kennis meegenomen in de analyse als controlevariabele. Iemands perceptie van politieke kennis kan verschillen van iemands werkelijke politieke kennis. Mensen die anti-establishment stemmen hebben gemiddeld een lagere kennis van politiek, maar overschatten vaak hun kennisniveau als naar de eigen perceptie van politieke kennis gevraagd wordt (Van Prooijen & Krouwel, 2020). Daarom wordt politieke kennis in dit onderzoek gemeten met een objectieve meting van kennis aan de hand van vragen uit de studie *Statusstrijd in de Polder* die gaan over verschillende politieke feiten. Deze gaan over Nederlandse politieke partijen

en personen die centraal staan in het politieke stelsel, de werking van het Nederlandse politieke stelsel, en belangrijke politieke vraagstukken. Hierdoor komen de verschillende dimensies van politieke kennis aan bod (Delli Carpini & Keeter, 1996). In de vragenlijst werd respondenten expliciet gevraagd de antwoorden niet op te zoeken, en werd uitgelegd dat de vragen bedoeld waren om na te gaan welke politieke feiten goed bekend zijn onder de Nederlandse bevolking. Deze manier van politieke kennis meten is in overeenstemming met hoe dit in eerder onderzoek is gedaan (Noordzij et al., 2021). Wanneer een respondent het juiste antwoord heeft gegeven op een vraag wordt hieraan de score 1 toegekend. Wanneer een respondent een fout antwoord heeft gegeven of *weet ik niet* heeft geantwoord, wordt hieraan de score 0 toegekend. Wanneer een vraag niet is ingevuld, wordt dit gecodeerd als missende waarde. In totaal bestaat de index uit 15 vragen die juist of onjuist beantwoord kunnen worden. Voor elke respondent wordt een score berekend van het aantal juist beantwoorde vragen, waarbij een score van 0 betekent dat geen enkele vraag juist beantwoord is en 15 dat alle vragen juist beantwoord zijn. Een hogere score geeft dus aan dat een respondent meer politieke kennis heeft. Een overzicht van alle vragen is terug te vinden in bijlage 1.

Vanuit de eerder genoemde literatuur die een materialistische verklaring voor niet-mainstream electoraal gedrag onderzoekt, blijkt verder dat iemands inkomen invloed kan hebben op niet-mainstream electoraal gedrag (Brady et al., 1995; Spruyt et al., 2016). Inkomen hangt daarnaast ook samen met iemands ervaren sociale status (Schneider, 2019). Daarom wordt inkomen als controlevariabele meegenomen. Net als in eerder onderzoek wordt het inkomen in de analyses meegenomen als logaritme van het netto maandinkomen van het huishouden van de respondent, omdat het netto maandinkomen scheef verdeeld is (Noordzij et al., 2021).

Verder blijkt uit eerder onderzoek dat iemands gender, leeftijd, opleidingsniveau, migratieachtergrond en burgerlijke staat invloed kunnen hebben op niet-mainstream electoraal gedrag (Blais, 2007; Ruedin, 2018). Deze factoren kunnen mogelijk ook invloed hebben op sociale status (Ridgeway, 1991). Daarom worden deze variabelen ook meegenomen in de analyses als controlevariabelen. De operationalisering van deze variabelen is te vinden in bijlage 2.

Analyse

De data zullen geanalyseerd worden aan de hand van multinomiale logistische regressieanalyses. Bij de analyses zal de afhankelijke variabele electoraal gedrag zijn waarbij *stemmen op een andere partij* de referentiecategorie is. In de eerste analyse zullen verder de onafhankelijke variabelen extern-toegeschreven sociale status door de samenleving en intern-toegeschreven sociale status, en een interactievariabele van extern-toegeschreven sociale status en intern-toegeschreven sociale status worden meegenomen. In de tweede analyse zullen de onafhankelijke variabelen extern-toegeschreven sociale status door politici en intern-toegeschreven sociale status, en een interactievariabele van extern-toegeschreven sociale status door politici en intern-toegeschreven sociale status worden meegenomen. De controlevariabelen zullen aan de statistische modellen worden toegevoegd, zodat de effecten van de eerder genoemde variabelen gecontroleerd voor de controlevariabelen geschat kunnen worden. Ik zal de analyses met de hoofdmeting van electoraal gedrag aanduiden als hoofdanalyse. Dezelfde analyses zullen worden herhaald met de robuustheidsmeting van electoraal gedrag. Deze zullen worden aangeduid als robuustheidsanalyse.

Resultaten

Resultaten hoofdanalyse

Om te beginnen zal ik kijken naar de resultaten van de hoofdanalyse. Bij deze analyse bestaat de afhankelijke variabele uit de vraag wat respondenten zouden stemmen als er die dag verkiezingen zouden zijn.

Preliminaire data-analyse

In bijlage 3 is een overzicht van de beschrijvende statistieken van alle variabelen in de analyse terug te vinden. Ik zal nu de belangrijkste aspecten hiervan bespreken en analyseren.

In de hoofdanalyse geven 138 mensen aan dat ze op een anti-establishment partij zouden gaan stemmen als er die dag verkiezingen zouden zijn, 528 mensen geven aan dat ze op een andere partij zouden stemmen, en 34 mensen geven aan dat ze niet zouden gaan stemmen. Dit betekent dat 95,1% van de respondenten aangeeft dat ze zouden gaan stemmen als er die dag verkiezingen zouden zijn. Dit is een stuk hoger dan de opkomstpercentages bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen, die ongeveer tussen de 75% en 80% variëren (Parlement.com, z.d.). Het percentage respondenten dat aangeeft niet te gaan stemmen is zoveel lager dan het percentage niet-stemmers bij verkiezingen, dat het de vraag is of deze meting van electorale participatie een valide meting is van werkelijke participatie. Daarnaast is het belangrijk voor het interpreteren van de resultaten om in gedachten te houden dat door deze onder-representatie van niet-stemmers het aantal niet-stemmers in de analyse laag is, waardoor de statistische kracht van de analyse afneemt. Kleine effecten kunnen hierdoor in de analyse minder makkelijk worden gedetecteerd.

Verder is te zien dat in de analyse 85,6% aangeeft geen migratieachtergrond te hebben. Onder de gehele Nederlandse bevolking is dat percentage 72,1% (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024). Dit betekent dat mensen met een migratieachtergrond iets ondervertegenwoordigd zijn in het sample van deze analyse. Daarnaast geeft 45,4% van de respondenten uit de analyse aan tertiair onderwijs te hebben gevolgd. In 2019 had 41% van de Nederlandse bevolking een hbo- of wo-diploma (Malowski, 2020). Dit komt dus redelijk overeen met het percentage respondenten dat aangeeft onderwijs op dat niveau te hebben gevolgd.

In model 1a en 2a van tabel 1 onderzoek ik het effect van de extern-toegeschreven sociale status door de samenleving op de kans om op anti-establishment partijen te stemmen of niet te stemmen, en het interactie-effect hiervan met de sociale status die iemand zichzelf toeschrijft. In model 3a en 4a van tabel 1 onderzoek ik het effect van de extern-toegeschreven sociale status door politici op de kans om op anti-establishment partijen te stemmen of niet te stemmen, en het interactie-effect hiervan met de plaats op de sociale ladder die iemand zichzelf toedicht. Het gehele model inclusief de coëfficiënten van de controlevariabelen kan gevonden worden in tabel 2 in bijlage 4.

Tabel 1: Multinomiale logistische regressieanalyse met als referentie op een andere partij stemmen

		Model 1a Samenleving Hoofdanalyse	Model 2a Samenleving Moderatie Hoofdanalyse	Model 3a Politici Hoofdanalyse	Model 4a Politici Moderatie Hoofdanalyse	Model 1b Samenleving Robuustheids- analyse	Model 2b Samenleving Moderatie Robuustheids- analyse	Model 3b Politici Robuustheids- analyse	Model 4b Politici Moderatie Robuustheids- analyse
Niet stemmen	(Constante)	3,945** (1,643)	5,210* (2,479)	4,289* (1,660)	5,005** (2,312)	3,050** (1,099)	5,793*** (1,515)	3,299** (1,137)	4,244** (1,413)
	Intern-toegeschreven sociale status	-0,085 (0,250)	-0,395 (0,521)	-0,048 (0,203)	-0,208 (0,398)	-0,286* (0,141)	-0,940** (0,286)	-0,031 (0,110)	-0,245 (0,212)
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	-0,224 (0,228)	-0,542 (0,533)			0,117 (0,134)	-0,573* (0,290)		
	Extern-toegeschreven sociale status door politici			-0,317 (0,163)	-0,542 (0,503)			-0,230** (0,083)	-0,531* (0,261)
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door samenleving		0,070 (0,112)				0,151** (0,056)		
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door politici				0,050 (0,104)				0,064 (0,052)
	Controlevariabelen ingevoegd	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Stemmen op een anti-establishment partij	(Constance)	2,820** (1,073)	4,874** (1,518)	3,324** (1,153)	2,904 (1,534)	2,678** (0,989)	3,871** (1,403)	2,900** (1,042)	2,663* (1,333)
	Intern-toegeschreven sociale status	0,114 (0,149)	-0,382 (0,298)	0,211 (0,118)	0,295 (0,236)	-0,029 (0,126)	-0,300 (0,260)	0,060 (0,101)	0,108 (0,202)
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	-0,300* (0,133)	-0,839** (0,311)			-0,243* (0,116)	-0,543 (0,286)		
	Extern-toegeschreven sociale status door politici			-0,523*** (0,088)	-0,392 (0,312)			-0,408*** (0,075)	-0,316 (0,261)
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door samenleving		0,115 (0,060)				0,062 (0,055)		
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door politici				-0,027 (0,062)				-0,020 (0,052)
	Controlevariabelen ingevoegd	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
	-2LL	818,643	814,954	786,127	785,610	1545,462	1538,230	1520,670	1518,496
	Cox and Snell's R ²	0,173	0,177	0,211	0,211	0,239	0,245	0,257	0,259
	Nagelkerke R ²	0,233	0,239	0,283	0,284	0,287	0,294	0,309	0,311
	n	700	700	700	700	1019	1019	1019	1019

Noot: logistische regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

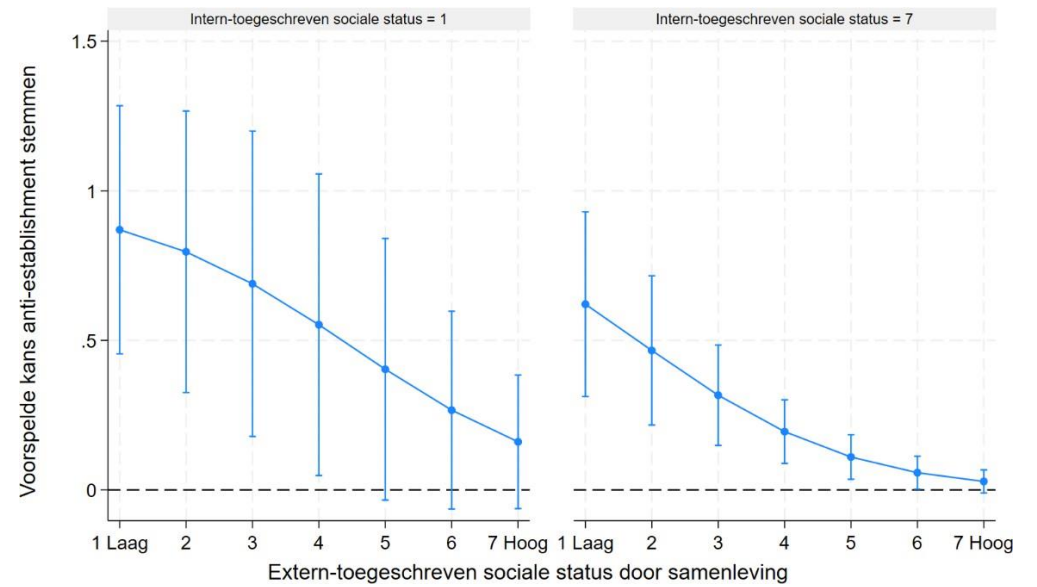
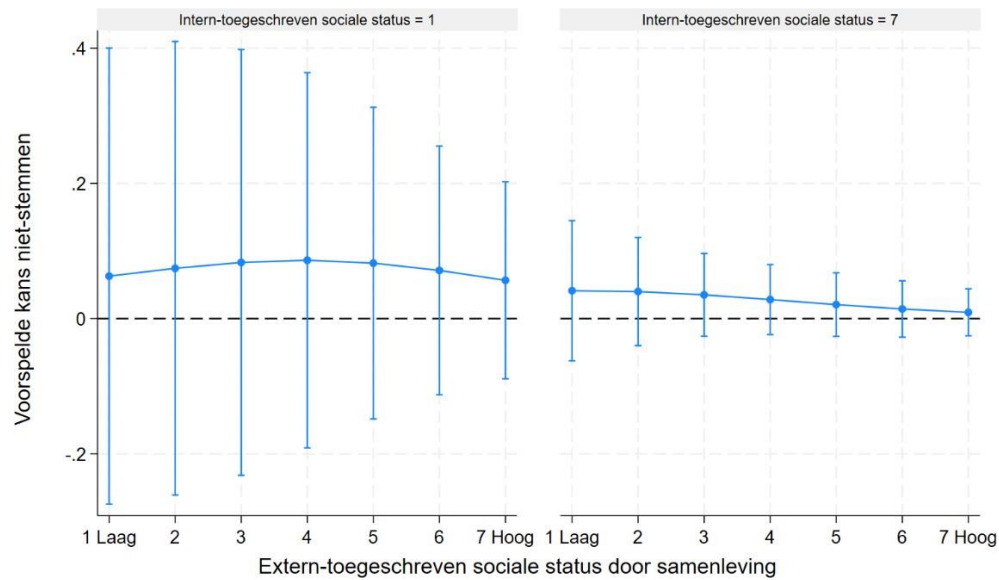
***p<0,001; **p<0,01; *p<0,05

Voordat ik de hypothesen ga testen, zal ik beginnen met het analyseren van de hoofdeffecten van intern-toegeschreven en extern-toegeschreven sociale status in model 1a en 3a van tabel 1. Uit de analyse in model 1a blijkt dat er een significante negatieve relatie bestaat tussen de perceptie van de sociale status die anderen in de samenleving iemand toeschrijven en de kans om op een anti-establishment partij te stemmen ($b = -0,300$; $p = 0,025$). Dit betekent dat als iemand het idee heeft dat anderen hen een lagere plaats op de sociale ladder toedichten, de kans toeneemt dat diegene op een anti-establishment partij stemt. Dit effect werd verwacht op basis van de literatuur. Daarnaast is in model 3a een significante negatieve relatie te zien tussen de plaats op de sociale ladder waarvan mensen denken dat die hen wordt toegeschreven door politici en de kans op anti-establishment stemmen ($b = -0,523$; $p < 0,001$). Dit betekent dat als iemand het idee heeft dat politici hen een lagere sociale status toedichten, de kans toeneemt dat diegene op een anti-establishment partij zou stemmen. Dit effect werd ook verwacht. In de analyse wordt echter geen significant effect van de status die iemand zichzelf toeschrijft op de kans dat diegene op een anti-establishment partij zou stemmen gevonden in model 1a ($b = 0,114$; $p = 0,443$) en model 3a ($b = 0,211$; $p = 0,074$). Verder wordt in model 1a geen significante relatie gevonden tussen iemands intern-toegeschreven sociale status en de kans op niet-stemmen ($b = -0,085$; $p = 0,733$) en tussen de perceptie van de sociale status die iemand denkt dat anderen in de samenleving hen toeschrijven en de kans op niet-stemmen ($b = -0,224$; $p = 0,325$). In model 3a is zichtbaar dat er ook geen significante effecten worden gevonden van de sociale status die mensen zichzelf toeschrijven ($b = -0,048$; $p = 0,813$) en de perceptie van de sociale status die hen door politici wordt toegeschreven ($b = -0,317$; $p = 0,052$) op de kans dat iemand niet gaat stemmen.

Intern-toegeschreven en door samenleving toegeschreven sociale status

In model 2a wordt het modererende effect van intern-toegeschreven sociale status op de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door de samenleving en anti-establishment stemmen en niet-stemmen getoetst. Er wordt geen significant modererend effect gevonden van intern-toegeschreven sociale status op de relatie tussen iemands perceptie van diens extern-toegeschreven sociale status door de samenleving en de kans dat diegene niet gaat stemmen ($b = 0,070$; $p = 0,532$). Op basis van de p-waarde van de interactie-coëfficiënt wordt er dus geen steun gevonden voor hypothese 1a. Verder wordt er geen significant interactie-effect gevonden van intern-toegeschreven sociale status en extern-toegeschreven sociale status op de kans om op een anti-establishment partij te stemmen ($b = 0,115$; $p = 0,053$). Dit betekent dat er ook geen steun wordt gevonden voor hypothese 2a in deze analyse als gekeken wordt naar de significantie van de coëfficiënt van de interactieterm.

Uit de p-waarde van de coëfficiënt van een interactieterm wordt echter niet altijd duidelijk of er een betekenisvol modererend effect is (Brambor et al., 2006). Het is mogelijk dat het effect van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele voor bepaalde inhoudelijk relevante waarden van de moderatievariabele significant is, zelfs als de coëfficiënt van de interactieterm niet significant is (Brambor et al., 2006). Daarom heb ik de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status op de voorspelde kans om niet te stemmen of anti-establishment te stemmen op verschillende niveaus van intern-toegeschreven sociale status geploteerd.



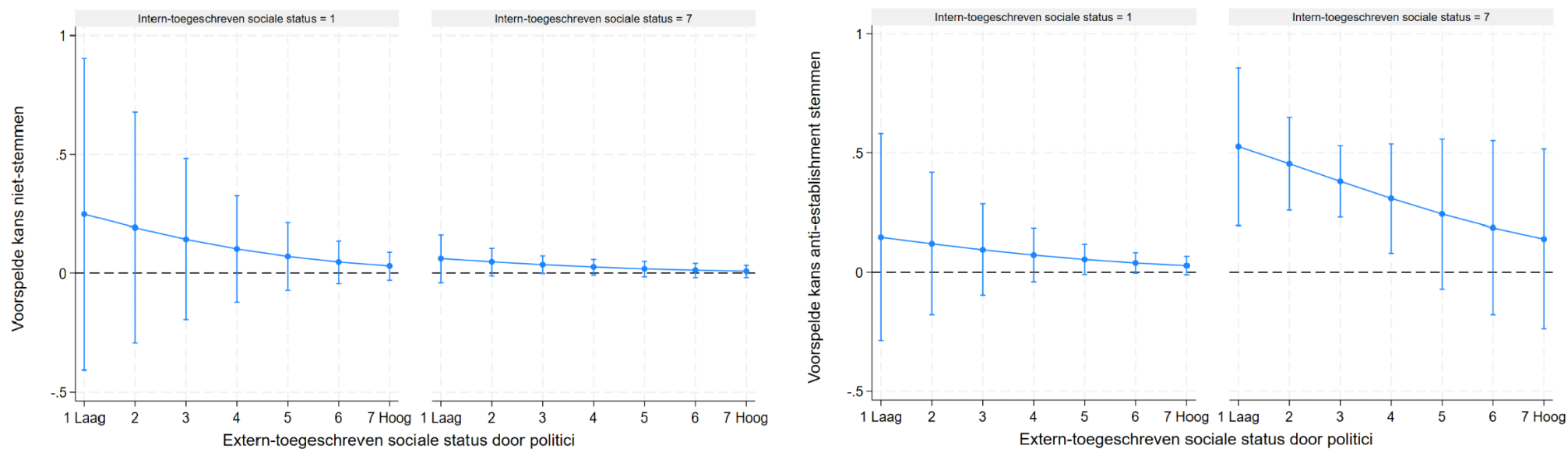
Figuur 2: De samenhang tussen extern-toegeschreven status en de voorspelde kans om niet te stemmen en anti-establishment te stemmen, voor verschillende waarden van intern-toegeschreven status, met 95% betrouwbaarheidsintervallen (model 2a)

In figuur 2 zijn de relaties tussen de status waarvan mensen denken dat anderen in de samenleving hen toeschrijven en de voorspelde kans op niet-stemmen (links) en anti-establishment stemmen (rechts) geplot op verschillende niveaus van intern-toegeschreven status. In deze plots zijn geen duidelijke verschillen in samenhang tussen extern-toegeschreven sociale status en de voorspelde kans op niet-stemmen en anti-establishment stemmen zichtbaar op de verschillende niveaus van intern-toegeschreven status. Dit betekent dat er geen verschil lijkt te zijn van het effect van extern-toegeschreven sociale status door de samenleving op de kans op niet-stemmen en anti-establishment stemmen tussen mensen die zichzelf een verschillende plaats op de sociale ladder toeschrijven. In deze plots is dus niet het modererende effect van intern-toegeschreven sociale status zichtbaar dat werd verwacht. Ook in de plots uit figuur 2 wordt dus geen steun gevonden voor hypothesen 1a en 2a.

Intern-toegeschreven en door politici toegeschreven sociale status

In model 4a wordt het modererende effect van intern-toegeschreven sociale status op de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door politici en anti-establishment stemmen en niet-stemmen getoetst. Er worden geen significante interactie-effecten gevonden tussen intern-toegeschreven sociale status en de sociale status waarvan mensen denken dat die hen wordt toegeschreven door politici op de kans om anti-establishment te stemmen ($b = -0,027$; $p = 0,663$) en niet te stemmen ($b = 0,050$; $p = 0,628$). In deze analyse wordt dus ook geen steun gevonden voor hypothesen 1b en 2b als gekeken wordt naar de significantie van de coëfficiënt van de interactieterm.

Opnieuw is het voor een juiste interpretatie van het modererende effect belangrijk om ook naar de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door politici en de voorspelde kans op niet-stemmen en anti-establishment stemmen op verschillende niveaus van intern-toegeschreven sociale status te kijken (Brambor et al., 2006).



Figuur 3: De samenhang tussen extern-toegeschreven status door politici en de voorspelde kans om niet te stemmen en anti-establishment te stemmen, voor verschillende waarden van intern-toegeschreven status, met 95% betrouwbaarheidsintervallen (model 4a)

In figuur 3 zijn de relaties tussen de perceptie van sociale status die mensen door politici toegeschreven wordt en de voorspelde kans op niet-stemmen (links) en de voorspelde kans op anti-establishment stemmen (rechts) op verschillende niveaus van intern-toegeschreven sociale status te zien. In de plots lijkt wel de richting van het modererende effect zichtbaar dat werd verwacht. De negatieve relatie tussen extern-toegeschreven sociale status en de kans op niet-stemmen lijkt sterker te zijn bij een lagere intern-toegeschreven sociale status. De negatieve relatie tussen extern-toegeschreven sociale status en de kans op anti-establishment stemmen lijkt juist sterker te zijn bij een hogere intern-toegeschreven sociale status. Ik heb een analyse uitgevoerd om te kijken of deze verschillen significant zijn door te onderzoeken of de verschillen van het marginale effect van extern-toegeschreven sociale status op de kans om niet te stemmen en de kans om anti-establishment te stemmen significant van elkaar verschillen op niveau 1 en 7 van intern-toegeschreven sociale status. Deze vergelijking van verschillen van het marginale effect noem ik hierna korthedshalve tweede-ordeverschillen. Bij een analyse van het tweede-ordeverschil op de kans om niet te stemmen blijkt dat dit verschil echter niet significant verschilt van 0 ($b = -0,141$; $SE = 0,358$; $p = 0,693$). Dit resultaat is in lijn met de conclusie die op basis van de coëfficiënt van de regressieanalyse is getrokken. Bij een analyse van het tweede-ordeverschil op de kans om op een anti-establishment partij te stemmen, blijkt dat dit verschil wel significant hoger is dan 0 ($b = 0,311$; $SE = 0,143$; $p = 0,029$). Dit resultaat wijkt af van de conclusie die op basis van de coëfficiënt van de regressieanalyse zou worden getrokken. Dit betekent dat in figuur 3 geen steun wordt gevonden voor hypothese 1b, maar wel steun wordt gevonden voor hypothese 2b.

Resultaten robuustheidsanalyse

Uit de robuustheidsanalyse die is uitgevoerd met een andere meting van electoraal gedrag, waarbij werd gevraagd naar werkelijk stemgedrag bij de vorige Tweede Kamerverkiezingen, komt een ander beeld naar voren dan in de hoofdanalyse. De resultaten van de robuustheidsanalyse zijn terug te vinden in tabel 1. In tabel 3 in bijlage 4 kan het gehele model inclusief de coëfficiënten van de controlevariabelen gevonden worden.

Preliminaire data-analyse

In deze analyse geven 191 mensen aan dat ze op een anti-establishment partij hebben gestemd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017, 658 mensen geven aan dat ze op een andere partij hebben gestemd, en 170 mensen geven aan dat ze niet hebben gestemd. Dit betekent dat 83,3% van de respondenten aangeeft te hebben gestemd. Het opkomstpercentage van de verkiezingen in 2017 was 81,9% (Parlement.com, z.d.). Dit betekent dat een iets hoger percentage van de respondenten aangeeft te hebben gestemd dan gemiddeld voor de Nederlandse bevolking, maar dit percentage zit wel veel dichterbij de gemiddelde werkelijke electorale participatie dan we in de hoofdanalyse zagen.

Lettend op de validiteit van de meting van electorale participatie en de statistische kracht van de analyse, lijkt het beter om conclusies over de houdbaarheid van de hypothesen te trekken op basis van deze robuustheidsanalyse. Aangezien het percentage respondenten dat aangeeft niet te gaan stemmen in de robuustheidsmeting dichterbij de werkelijke verdeling van stemmers en niet-stemmers bij verkiezingen ligt, is het aannemelijk dat deze meting van electorale participatie een meer valide meting van dit concept is, waarbij beter wordt gemeten of mensen bij verkiezingen daadwerkelijk wel of niet gaan stemmen. Daarnaast is door de kleinere onder-representatie van niet-stemmers het aantal niet-stemmers in deze analyse groter, waardoor de statistische kracht van de analyse toeneemt. Kleine effecten kunnen hierdoor in deze analyse beter worden gedetecteerd dan in de hoofdanalyse. Deze twee aspecten maken dat de meting van electorale participatie in de robuustheidsanalyse beter bruikbaar lijkt voor het testen van de hypothesen.

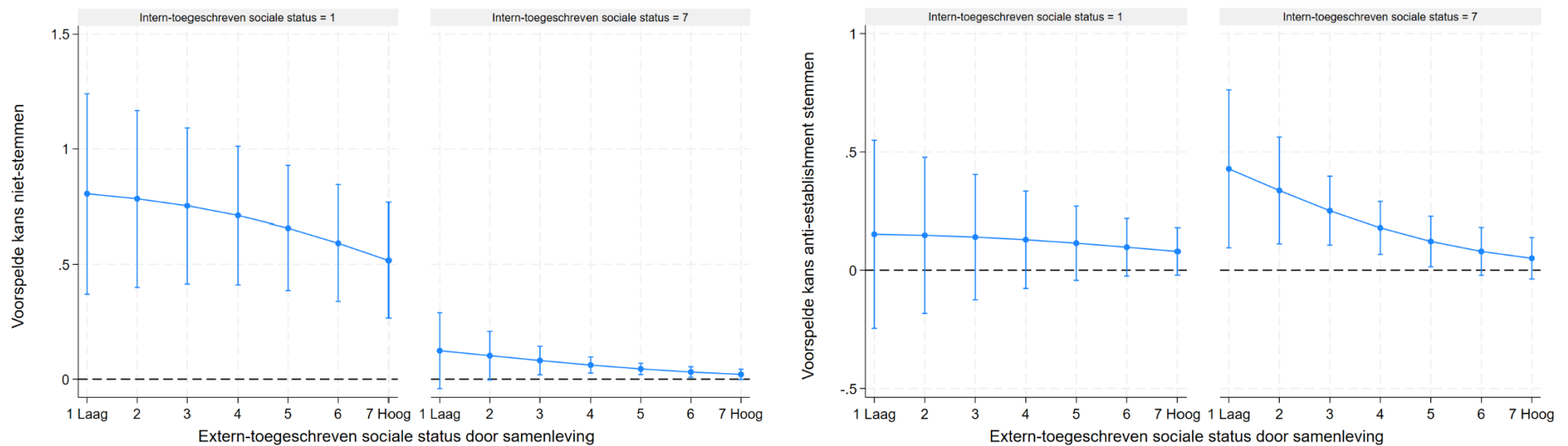
De verdeling over de variabelen migratieachtergrond en opleidingsniveau lijkt in grote mate op de verdeling in de hoofdanalyse. Dit betekent dat er ook in de robuustheidsanalyse gemiddeld minder respondenten met een migratieachtergrond in de analyse zitten dan procentueel in Nederland wonen. In bijlage 3 zijn de beschrijvende statistieken van alle variabelen in de robuustheidsanalyse terug te vinden.

Opnieuw begin ik, alvorens het toetsen van de hypothesen, met het analyseren van de hoofdeffecten van intern-toegeschreven en extern-toegeschreven sociale status in model 1b en 3b. In model 1b wordt een significante negatieve relatie gevonden tussen de sociale status waarvan iemand denkt dat die hen door anderen in de samenleving wordt toegeschreven en de kans om op een anti-establishment partij te stemmen ($b = -0,243$; $p = 0,036$). Daarnaast wordt in model 3b een significante negatieve relatie gevonden tussen extern-toegeschreven status door politici en de kans om op een anti-establishment partij te stemmen ($b = -0,408$; $p < 0,001$). Dit betekent dat als iemand het idee heeft dat anderen in de samenleving of politici hen een lagere plaats op de sociale ladder toedichten, de kans toeneemt dat diegene op een anti-establishment partij stemt. Deze effecten zijn in overeenstemming met mijn verwachtingen. Verder wordt in model 3b een significante negatieve relatie tussen extern-toegeschreven sociale status en de kans op niet-stemmen gevonden ($b = -0,230$; $p = 0,005$). Dit betekent dat als iemand het idee heeft dat politici hen een lagere plaats op de sociale ladder toedichten, de kans toeneemt dat diegene niet stemt. Echter, in model 1b vind ik geen significante relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door de samenleving en de kans op niet-stemmen ($b = 0,117$; $p = 0,380$). Daarnaast is in model 1b een negatieve relatie zichtbaar tussen de plaats op de sociale ladder die iemand zichzelf toeschrijft en de kans om niet te gaan stemmen ($b = -0,286$; $p = 0,043$). Dit betekent dat als iemand zichzelf een lagere sociale status toeschrijft, de kans toeneemt dat diegene niet stemt. Deze relatie is niet significant in model 3b ($b = -0,031$; $p = 0,779$). Verder wordt ook geen significante relatie gevonden tussen intern-toegeschreven sociale status en de kans om op een anti-establishment partij te stemmen in model 1b ($b = -0,029$; $p = 0,820$) en in model 3b ($b = 0,060$; $p = 0,555$).

Intern-toegeschreven en door samenleving toegeschreven sociale status

In model 2b toets ik hypothese 1a en hypothese 2a door het modererende effect van intern-toegeschreven sociale status op de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door anderen in de samenleving en anti-establishment stemmen en niet-stemmen te analyseren. Ik vind een significant interactie-effect tussen iemands intern-toegeschreven sociale status en de extern-toegeschreven sociale status door de samenleving op de kans om niet te gaan stemmen ($b = 0,151$; $p = 0,007$). Dit betekent dat wanneer iemand het idee heeft dat anderen hen een lagere sociale status toedichten, de kans op niet-stemmen groter wordt. Dit effect wordt kleiner als iemand zichzelf een hogere sociale status toeschrijft. Dit is wat werd verwacht in hypothese 1a. Er wordt geen significant interactie-effect gevonden tussen iemands intern-toegeschreven sociale status en de extern-toegeschreven sociale status door de samenleving op de kans om op een anti-establishment partij te stemmen ($b = 0,062$; $p = 0,261$). In de analyse wordt dus geen steun gevonden voor hypothese 2a als gekeken wordt naar de significantie van de coëfficiënt van de interactieterm.

Opnieuw kijk ik ook naar de plots van de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door de samenleving en de voorspelde kans op niet-stemmen en anti-establishment stemmen op verschillende niveaus van intern-toegeschreven sociale status voor een verbeterde interpretatie van het modererende effect van intern-toegeschreven sociale status (Brambor et al., 2006).

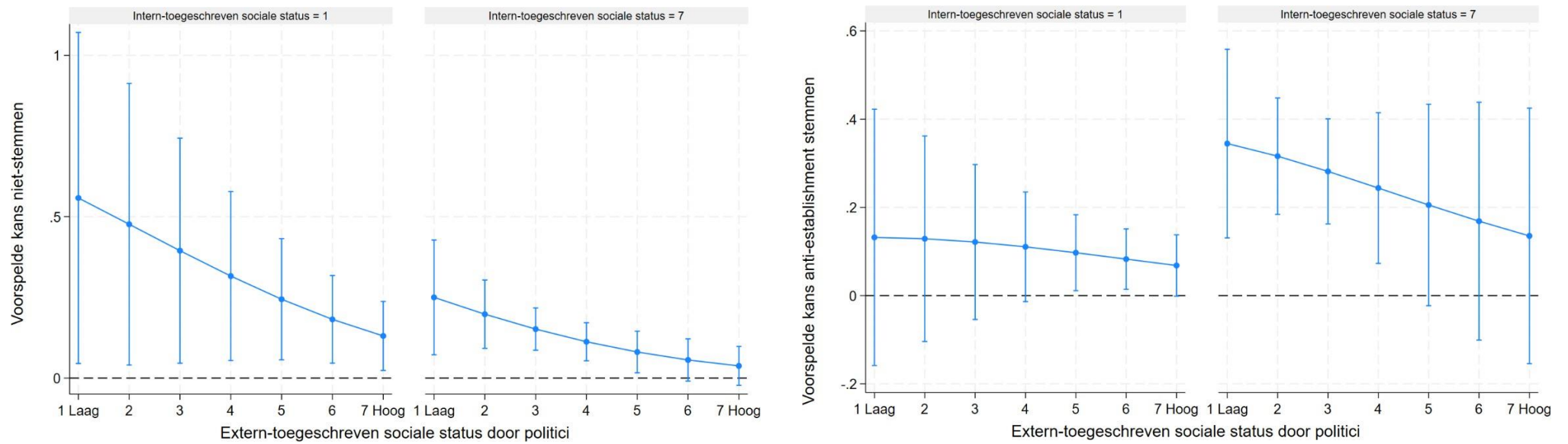


Figuur 4: De samenhang tussen extern-toegeschreven status en de voorspelde kans om niet te stemmen en anti-establishment te stemmen, voor verschillende waarden van intern-toegeschreven status, met 95% betrouwbaarheidsintervallen (model 2b)

In figuur 4 is in de plots aan de linkerkant de samenhang tussen de status die mensen denken dat anderen in de samenleving hen toeschrijven en de voorspelde kans op niet-stemmen zichtbaar. Hierbij lijkt te zien te zijn dat deze samenhang sterker is op lagere niveaus van intern-toegeschreven sociale status. Bij een analyse van het tweede-ordeverschil van het marginale effect van extern-toegeschreven sociale status op de kans om niet te stemmen op niveau 1 en 7 van intern-toegeschreven sociale status blijkt echter dat dit verschil niet significant anders is dan 0 ($b = -0,247$; $SE = 0,197$; $p = 0,211$). In figuur 4 is aan de rechterkant de samenhang tussen de status die mensen denken dat anderen in de samenleving hen toeschrijven en de voorspelde kans om anti-establishment te stemmen geplot. In de plots lijkt de richting van het modererende effect zichtbaar dat werd verwacht, waarbij de relatie tussen extern-toegeschreven status en anti-establishment stemmen sterker zou zijn bij mensen die zichzelf een hogere sociale status toeschrijven. Bij een analyse van het tweede-ordeverschil op de kans om anti-establishment te stemmen blijkt dat dit verschil significant hoger is dan 0 ($b = 0,406$; $SE = 0,140$; $p = 0,037$). Dit resultaat wijkt af van de conclusie die op basis van de coëfficiënt van de regressieanalyse zou worden getrokken. Dit betekent dat in figuur 4 steun gevonden wordt voor hypothese 2a.

Intern-toegeschreven en door politici toegeschreven sociale status

In model 4b analyseer ik het modererende effect van intern-toegeschreven sociale status op de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door politici en niet-stemmen (hypothese 1b) en anti-establishment stemmen (hypothese 2b). In de robuustheidsanalyse wordt, net als in de hoofdanalyse, geen significant modererend effect gevonden van iemands intern-toegeschreven sociale status op de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door politici op de kans om niet te stemmen ($b = 0,064$; $p = 0,219$) en op de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status door politici en de kans om op een anti-establishment partij te stemmen ($b = -0,020$; $p = 0,710$). Er wordt dus geen steun gevonden voor hypothesen 1b en 2b als gekeken wordt naar de significantie van de coëfficiënten van de interactietermen.



Figuur 5: De samenhang tussen extern-toegeschreven status door politici en de voorspelde kans om niet te stemmen en anti-establishment te stemmen, voor verschillende waarden van intern-toegeschreven status, met 95% betrouwbaarheidsintervallen (model 4b)

In figuur 5 zijn de relaties tussen de perceptie van sociale status die mensen door politici toegeschreven wordt en de voorspelde kans op niet-stemmen (links) en de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status en de voorspelde kans op anti-establishment stemmen (rechts) geplot op verschillende niveaus van intern-toegeschreven sociale status. In de plots lijkt wel de richting van het modererende effect zichtbaar dat werd verwacht. De negatieve relatie tussen extern-toegeschreven sociale status en de kans op niet-stemmen sterker lijkt sterker bij een lagere intern-toegeschreven sociale status. De negatieve relatie tussen extern-toegeschreven sociale status en de kans op anti-establishment stemmen lijkt sterker bij een hogere intern-toegeschreven sociale status. Echter, bij een analyse van het tweede-ordeverschil van het marginale effect van extern-toegeschreven sociale status op niveau 1 en 7 van intern-toegeschreven sociale status op niet-stemmen blijkt dat dit verschil niet significant anders is dan 0 ($b = -0,323$; $SE = 0,269$; $p = 0,222$). Bij een analyse van het tweede-ordeverschil op anti-establishment stemmen is zichtbaar dat dit verschil ook niet significant afwijkt van 0 ($b = 0,189$; $SE = 0,133$; $p = 0,156$). Deze resultaten zijn in overeenstemming met de conclusie die op basis van de coëfficiënt van de regressieanalyse is getrokken. In figuur 5 wordt dus ook geen steun gevonden voor hypothesen 1b en 2b.

Discussie

In eerder onderzoek worden verbanden tussen een lagere ervaren sociale status en verschillende vormen van niet-mainstream electoraal gedrag aangetoond (Gidron & Hall, 2017; Noordzij et al., 2021; Petersen et al., 2023). Twee vormen van niet-mainstream electoraal gedrag die hierbij vaak naar voren komen, zijn niet-stemmen en anti-establishment stemmen. Binnen de wetenschap was het nog onduidelijk waardoor een lagere ervaren sociale status kan leiden tot verschillende vormen van niet-mainstream electoraal gedrag. In mijn onderzoek heb ik onderzocht in hoeverre de status die mensen zichzelf toeschrijven de relatie tussen de perceptie van de status die hen door anderen wordt toegeschreven en niet-stemmen en anti-establishment stemmen modereert. Hierbij heb ik gekeken naar de moderatie van de status die iemand zichzelf toeschrijft bij de relatie tussen extern-toegeschreven sociale status (door de samenleving en door politici) en niet-stemmen en anti-establishment stemmen.

Er zijn twee analyses uitgevoerd met verschillende metingen van electoraal gedrag. Gegeven de validiteit van de meting en de statistische kracht, is ervoor gekozen om de robuustheidsanalyse aan te houden voor de conclusies van het onderzoek. Hierin wordt electoraal gedrag gemeten met de vraag of en op welke partij respondenten hebben gestemd bij de meest recente Tweede Kamerverkiezingen. Wel is het belangrijk om in gedachten te houden dat het nadeel van deze meting is dat deze een vraag betreft naar electoraal gedrag in het verleden, waardoor de ervaren sociale status van respondenten kan zijn veranderd in de tijd tussen het vertoonde electorale gedrag en het invullen van de vragenlijst over ervaren sociale status. Dit zorgt voor meer ruis in de analyse. Deze ruis zou ervoor kunnen zorgen dat het geschatte effect in de analyse minder groot is dan het werkelijke effect.

In de analyse werd gevonden dat de status die iemand zichzelf toeschrijft de relatie modereert tussen de sociale status waarvan iemand denkt dat anderen in de samenleving hen die toeschrijven en de kans op niet-stemmen en anti-establishment stemmen zoals werd verwacht. De significante interactieterm van extern-toegeschreven sociale status door de samenleving en intern-toegeschreven sociale status is in lijn met hypothese 1a, al moet volledigheidshalve worden opgemerkt dat de tweede-ordeverschillen in figuur 4 niet significant zijn. De perceptie dat anderen in de samenleving hen een lagere sociale status toeschrijven lijkt dus sterker te leiden tot niet-stemmen bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven dan bij individuen die zichzelf een hogere sociale

status toeschrijven. Daarnaast werd in de analyse ook steun gevonden voor hypothese 2a. Dit betekent dat de perceptie dat anderen in de samenleving hen een lagere sociale status toeschrijven sterker leidt tot anti-establishment stemmen bij individuen die zichzelf een hogere sociale status toeschrijven dan bij individuen die zichzelf een lagere sociale status toeschrijven.

Opvallend genoeg werd er geen modererend effect van intern-toegeschreven sociale status gevonden in de robuustheidsanalyse wanneer gekeken werd naar de extern-toegeschreven sociale status door politici in plaats van extern-toegeschreven sociale status door anderen in de samenleving. Wel was vaak een lichte trend zichtbaar die in lijn lag met mijn verwachting. De effecten van extern-toegeschreven sociale status door politici op niet-stemmen en anti-establishment stemmen waren echter niet significant anders op verschillende niveaus van intern-toegeschreven sociale status. De verwachting was juist dat het mechanisme extra sterk in werking zou worden gesteld wanneer we naar de status die wordt toegeschreven door politici zouden kijken, aangezien politici waarschijnlijk een saillante groep vormen voor gedrag in het politieke domein. Dit vond ik niet terug in de analyse. Dit zou kunnen betekenen dat niet-stemmen en anti-establishment stemmen niet zozeer gezien moeten worden als een aanvallende of terugtrekkende reactie op de perceptie dat politici op hen neerkijken, maar juist als een reactie op de perceptie dat anderen in de samenleving op hen neerkijken.

Mogelijkheden voor vervolgonderzoek

Het zou mooi zijn in vervolgonderzoek verder in te gaan op de causale richting van de gevonden verbanden. In dit onderzoek zijn we ervan uitgegaan dat iemands ervaren sociale status invloed kan hebben op iemands keuzes wat betreft electoraal gedrag. Het is belangrijk erbij stil te staan dat de richting van het effect ook de andere kant op zou kunnen werken. Zoals ik hieronder uit zal leggen geldt dat voor zowel anti-establishment stemmen als niet-stemmen.

Uit onderzoek blijkt dat anti-establishment stemmen kan zorgen voor een positief groepsgevoel en zo een positieve interpretatie mogelijk maakt van iemands sociale positie (McClendon, 2014). Op die manier kan anti-establishment stemmen iemands zelfbeeld beschermen (Spruyt et al., 2016), en zorgen dat een lagere extern-toegeschreven sociale status minder wordt geïnternaliseerd. Dit kan ervoor zorgen dat ik in mijn analyse het door mij onderzochte mechanisme heb overschat met de gevonden samenhang, omdat bovenstaand mechanisme ook een deel van de correlatie verklaart. Door middel van longitudinaal onderzoek zouden deze mechanismen in de toekomst kunnen worden ontward.

Daarnaast kan niet-stemmen, naast anti-establishment stemmen, wellicht ook een vorm van '*upward boundary drawing*' zijn (Jarness & Flemmen, 2019). Door bewust een grens te trekken tussen zichzelf en een domein waarin anderen op hen neerkijken, kunnen individuen hun eigenwaarde beschermen, en daarmee ervoor zorgen dat de perceptie dat anderen op hen neerkijken minder wordt overgenomen in hun eigen perceptie van hun sociale status. Dit mechanisme zou met name verwacht kunnen worden bij niet-stemmen als gekeken wordt naar de interactie van intern-toegeschreven sociale status en de sociale status waarvan mensen denken dat politici hen die toeschrijven. Dit kan ervoor zorgen dat ik in mijn analyse mijn onderzochte interactie-mechanisme van intern-toegeschreven sociale status en extern-toegeschreven sociale status door politici op de kans om niet te stemmen heb onderschat, omdat het hierboven besproken mechanisme in tegengestelde richting werkt. Ook hierbij zou het mooi zijn deze mechanismen nader te onderzoeken door middel van longitudinaal onderzoek.

Een andere richting voor mogelijk vervolgonderzoek is het verklaren van verschillen in de mate van incongruentie tussen extern-toegeschreven sociale status en intern-toegeschreven sociale status. Uit

dit onderzoek blijkt dat de mate van internalisering van sociale status uitmaakt voor electorale keuzes, maar dit roept wel de vraag op wat verschillen in de mate van internalisering van sociale status tussen individuen kan verklaren. Een mogelijkheid is dat verschillen in de grootte van discrepantie tussen intern- en extern-toegeschreven status veroorzaakt worden door verschillen in de werkomgeving. Uit eerder onderzoek blijkt namelijk dat werkomstandigheden invloed kunnen hebben op iemands zelfbeeld en de relatie tussen ervaren discriminatie en iemands zelfbeeld (Silván-Ferrero et al., 2021; Schwalbe, 1985). Dit is een aanwijzing dat het bestuderen van werkomstandigheden een relevante richting zou kunnen zijn voor toekomstig onderzoek naar de verschillen in discrepantie tussen intern- en extern-toegeschreven sociale status.

Daarnaast zou het onderzochte effect in dit onderzoek groter kunnen zijn in landen waar statusongelijkheid groter is. In landen met grotere ongelijkheid, neemt de saillantie van status toe. Zo neemt bijvoorbeeld het belang van sociale status voor levenstevredenheid toe in landen waar de ongelijkheid groter is (Schneider, 2019). Ook is statusangst groter in landen waar grotere ongelijkheid is (Delhey & Dragolov, 2014). De relatie tussen ongelijkheid en levenstevredenheid is het sterkst als gekeken wordt naar statusongelijkheid in plaats van economische ongelijkheid (Paskov & Richards, 2021). Er kan onderzocht worden of de effecten die zichtbaar zijn in dit onderzoek sterker zijn in landen waar statusongelijkheid groter is, en daarmee de saillantie van status groter is.

Verder zou het interessant zijn te onderzoeken hoe het onderzochte mechanisme zich verhoudt tot sociale mobiliteit. Uit onderzoek blijkt dat de toedracht van sociale daling vaak extern wordt toegeschreven (Daenekindt et al., 2018). Op basis van de verwachtingen van mijn onderzoek zou dan verwacht kunnen worden dat de kans op anti-establishment stemmen groter wordt. Daarnaast is in eerder onderzoek aangetoond dat de context van sociale mobiliteit ook effect heeft op bepaalde anti-establishment attitudes (Paskov et al., 2021). Er zou verwacht kunnen worden dat in een context van veel sociale daling, een lagere sociale status nog eerder extern wordt toegeschreven en minder wordt geïnternaliseerd. Op basis van mijn onderzoek zou dan kunnen worden getheoretiseerd dat de kans op anti-establishment stemmen bij mensen die sociale daling meemaken nog groter wordt wanneer dit plaatsvindt in een context met veel sociale daling. Toekomstig onderzoek zou zich dus kunnen richten op de effecten van sociale mobiliteit van het individu in de context van verschillende mate van sociale mobiliteit in de samenleving.

In dit onderzoek werd duidelijk dat niet-mainstream electoraal gedrag zich voordoet in een specifieke dynamiek tussen individu en sociale context. Wanneer je dit handelen wilt begrijpen is het dus noodzakelijk om juist deze dynamiek tussen individu en diens sociale omgeving te bestuderen. Daarnaast toont mijn onderzoek aan dat variaties in deze dynamiek kunnen resulteren in diverse vormen van niet-mainstream electoraal gedrag. Het contextualiseert daarmee een langlopende wetenschappelijke discussie over de achtergrond van niet-mainstream electoraal gedrag. Iemands perceptie van diens sociale status, en de mogelijke internalisering van een lagere sociale status, doen ertoe bij het maken van niet-mainstream electorale keuzes. Dit inzicht kan bijdragen aan het ontwikkelen van een dieper begrip van dit type electoraal gedrag, ook binnen het publieke debat en bij het ontwikkelen van beleid. Toch zien we ook dat er nog genoeg te ontdekken valt. Toekomstig onderzoek kan verder licht schijnen op de manieren waarop iemands sociale context electorale keuzes beïnvloedt.

Bibliografie

- Abedi, A. (2004). *Anti-political establishment parties: A comparative analysis*. Routledge.
- Achen, C. H., & Blais, A. (2015). Intention to vote, reported vote and validated vote. In *The act of voting* (pp. 195-209). Routledge.
- Bakker, R., Jolly, S., & Polk, J. (2020). Multidimensional incongruence, political disaffection, and support for anti-establishment parties. *Journal of European Public Policy*, 27(2), 292-309. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1701534>
- Blais, A. (2007). Turnout in Elections. In R.J. Dalton & H. Klingemann (Red.), *The Oxford Handbook of Political Behavior* (pp. 621-635). Oxford University Press.
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A resource model of political participation. *American Political Science Review*, 89(2), 271-294. <https://doi.org/10.2307/2082425>
- Brambor, T., Clark, W. R., & Golder, M. (2006). Understanding interaction models: Improving empirical analyses. *Political analysis*, 14(1), 63-82. <https://doi.org/10.1093/pan/mpi014>
- Brown, T. N., Sellers, S. L., & Gomez, J. P. (2002). The relationship between internalization and self-esteem among black adults. *Sociological Focus*, 35(1), 55-71. <https://doi.org/10.1080/00380237.2002.10571220>
- Burton, J. P., Mitchell, T. R., & Lee, T. W. (2005). The role of self-esteem and social influences in aggressive reactions to interactional injustice. *Journal of Business and Psychology*, 20, 131-170. <https://doi.org/10.1007/s10869-005-6995-8>
- Campbell, C., & Deacon, H. (2006). Unravelling the contexts of stigma: from internalisation to resistance to change. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 16(6), 411-417. <https://doi.org/10.1002/casp.901>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024, 20 december). *Hoeveel inwoners hebben een herkomst buiten Nederland*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. Geraadpleegd op 5 mei 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-inwoners-hebben-een-herkomst-buiten-nederland>
- CentERdata. (2024a, juli 22). *Ethics - LISS panel*. LISS Panel. Geraadpleegd op 23 maart 2025, van <https://www.lissdata.nl/ethics>
- CentERdata. (2024b, 22 juli). *Methodology - LISS panel*. LISS Panel. Geraadpleegd op 4 maart 2025, van <https://www.lissdata.nl/methodology>
- Cornacchione, T. (2018). *Anti-establishment political parties: Conception, measurement, and consequences*. Florida State University.
- Costarelli, S. (2005). Affective responses to own violations of ingroup norms: The moderating role of norm salience. *European Journal of Social Psychology*, 35(3), 425-435. <https://doi.org/10.1002/ejsp.257>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.

- Daenekindt, S., van der Waal, J., & de Koster, W. (2018). Social mobility and political distrust: cults of gratitude and resentment? *Acta Politica*, 53, 269-282. <https://doi.org/10.1057/s41269-017-0050-4>
- Dahlgaard, J. O., Bhatti, Y., Hansen, J. H., & Hansen, K. M. (2022). Living together, voting together: Voters moving in together before an election have higher turnout. *British Journal of Political Science*, 52(2), 631-648. <https://doi.org/10.1017/S0007123420000691>
- Delhey, J., & Dragolov, G. (2014). Why inequality makes Europeans less happy: The role of distrust, status anxiety, and perceived conflict. *European sociological review*, 30(2), 151-165. <https://doi.org/10.1093/esr/jct033>
- Delli Carpini, M. X., & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. Yale University Press.
- Elshout, S. (2020). Wave 12 [Dataset]. In *Politics and Values* (Versie 1.0). CentERdata. <https://doi.org/10.17026/dans-xhs-a5rz>
- Gidron, N., & Hall, P. A. (2017). The politics of social status: Economic and cultural roots of the populist right. *The British Journal of Sociology*, 68(S1), S57-S84. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12319>
- Goffman, E., & Johannes, G. J. (1979). *Stigma: aantekeningen over het omgaan met een geschonden identiteit*. Bijleveld.
- Hakhverdian, A., & Mayne, Q. (2012). Institutional trust, education, and corruption: A micro-macro interactive approach. *The Journal of Politics*, 74(3), 739-750. <https://doi.org/10.1017/S0022381612000412>
- Hartleb, F. (2015). Here to stay: anti-establishment parties in Europe. *European View*, 14(1), 39-49. <https://doi.org/10.1007/s12290-015-0348-4>
- Hirschman, A. O. (1970). *Exit, voice, and loyalty: Responses to decline in firms, organizations, and states* (Vol. 25). Harvard university press.
- Jackson, B., Richman, L. S., LaBelle, O., Lempereur, M. S., & Twenge, J. M. (2015). Experimental evidence that low social status is most toxic to well-being when internalized. *Self and Identity*, 14(2), 157-172. <https://doi.org/10.1080/15298868.2014.965732>
- Jarress, V., & Flemmen, M. P. (2019). A struggle on two fronts: boundary drawing in the lower region of the social space and the symbolic market for 'down-to-earthness'. *The British Journal of Sociology*, 70(1), 166-189. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12345>
- Jeroense, T., & Spierings, N. (2022, 22 februari). *Problemen met politieke participatie*. StukRoodVlees. https://stukroodvlees.nl/problemen-met-politieke-participatie/#_ftnref1
- Kemmers, R. (2017). Channelling discontent? Non-voters, populist party voters, and their meaningful political agency. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 4(4), 381-406. <https://doi.org/10.1080/23254823.2017.1339203>
- De Koster, W., Van den Hoogen, E., Lindner, T., & Van der Waal, J. (2023). *Politieke en maatschappelijke opvattingen in Nederland* (Versie 1.0) [Dataset]. CentERdata. <https://doi.org/10.57990/08zj-b857>

- Maslowski, R. (2020). Onderwijs. In *De sociale staat van Nederland 2020*. Geraadpleegd op 5 mei 2025, van <https://digitaal.scp.nl/ssn2020/onderwijs/>
- McClendon, G. H. (2014). Social esteem and participation in contentious politics: A field experiment at an LGBT pride rally. *American Journal of Political Science*, 58(2), 279-290. <https://doi.org/10.1111/ajps.12076>
- Van Meurs, T., Oude Groeniger, J., de Koster, W., & van der Waal, J. (2022). Receptive to an authoritative voice? Experimental evidence on how patronizing language and stressing institutional sources affect public receptivity to nutrition information. *SSM-Population Health*, 20, 101295.
- Miller, C. T., & Kaiser, C. R. (2001). A theoretical perspective on coping with stigma. *Journal of social issues*, 57(1), 73-92. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00202>
- Noordzij, K., de Koster, W., & van der Waal, J. (2021). A revolt of the deplored? The role of perceived cultural distance in the educational gradient in anti-establishment politics. *The British Journal of Sociology*, 72(5), 1448-1463. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12892>
- Noordzij, K., de Koster, W., & van der Waal, J. (2024). Politicians' high-status signals make less-educated citizens more supportive of aggression against government: A video-vignette survey experiment. *The British Journal of Sociology*, 75(4), 500-518. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.13099>
- Paskov, M., Präg, P., & Richards, L. (2021). Does downward social mobility make people more hostile towards immigrants? *Research in Social Stratification and Mobility*, 72, 100543. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2020.100543>
- Paskov, M., & Richards, L. (2021). Social status inequality and depression in Europe. *International Journal of Comparative Sociology*, 62(2), 93-114. <https://doi.org/10.1177/00207152211022419>
- Parlement.com. (z.d.). *Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen*. Geraadpleegd op 5 mei 2025, van https://www.parlement.com/id/vh8lnhrp8wsz/opkomst_bij_tweede_kamerverkiezingen
- Petersen, M. B., Osmundsen, M., & Arceneaux, K. (2023). The “need for chaos” and motivations to share hostile political rumors. *American Political Science Review*, 117(4), 1486-1505. <https://doi.org/10.1017/S0003055422001447>
- Van Prooijen, J. W., & Krouwel, A. P. (2020). Overclaiming knowledge predicts anti-establishment voting. *Social Psychological and Personality Science*, 11(3), 356-363. <https://doi.org/10.1177/1948550619862260>
- Ridgeway, C. (1991). The social construction of status value: Gender and other nominal characteristics. *Social forces*, 70(2), 367-386.
- Rogers, T. & Aida, M. (2011). Why bother asking? The limited value of self-reported vote intention.
- Rubin, K. H., & Lollis, S. P. (1988). Origins and consequences of social withdrawal. In J. Belsky & T. Nezworski (Eds.), *Clinical implications of attachment* (pp. 219-252). Routledge.
- Ruedin, D. (2018). Participation in local elections: ‘why don’t immigrants vote more?’. *Parliamentary Affairs*, 71(2), 243-262. <https://doi.org/10.1093/pa/gsx024>

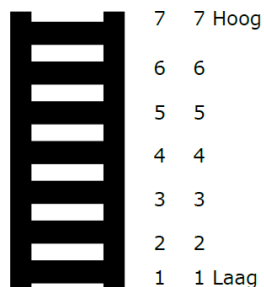
- Ryan, R. M., & Connell, J. P. (1989). Perceived locus of causality and internalization: examining reasons for acting in two domains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(5), 749. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.5.749>
- Silván-Ferrero, P., Holgado, P. F., Jiménez, J., & Pérez-Garín, D. (2021). Benefits of employment in people with mental illness: Differential mediating effects of internalized stigma on self-esteem. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 32(1), 119-134. <https://doi.org/10.1002/casp.2552>
- Schneider, S. M. (2019). Why income inequality is dissatisfying—Perceptions of social status and the inequality-satisfaction link in Europe. *European Sociological Review*, 35(3), 409-430. <https://doi.org/10.1093/esr/jcz003>
- Schwalbe, M. L. (1985). Autonomy in work and self-esteem. *Sociological Quarterly*, 26(4), 519-535.
- Spruyt, B. (2012). Ongeschoold maakt onbemand: Een thematische inhoudsanalyse van de voorstelling van laag-en hogeschoolden in twee Vlaamse kranten. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 40(3). <https://doi.org/10.5117/2012.040.003.251>
- Spruyt, B., Keppens, G., & Van Droogenbroeck, F. (2016). Who supports populism and what attracts people to it? *Political Research Quarterly*, 69(2), 335-346. <https://doi.org/10.1177/1065912916639138>
- Visser, V., de Koster, W., & van der Waal, J. (2023). Understanding less-educated citizens' (non-) participation in citizens' initiatives: Feelings of entitlement and a taste for politics. *Current Sociology*, 71(5), 924-942. <https://doi.org/10.1177/00113921211024700>
- Van der Waal, J., Noordzij, K., Van Meurs, T., De Koster, W., Oude Groeniger, J., Schaap, J., & Visser, V. (2020). *IAT 2020: Statusstrijd in de polder* (Versie 1.1) [Dataset]. CentERdata.
- Wolak, J., & Stapleton, C. E. (2020). Self-esteem and the development of partisan identity. *Political Research Quarterly*, 73(3), 609-622. <https://doi.org/10.1177/1065912919851556>

Bijlage 1: Vragen uit de vragenlijsten gebruikt voor de meting van de concepten

Intern-toegeschreven sociale status

In onze samenleving zijn er groepen mensen die hoog en groepen mensen die laag op de **sociale ladder*** staan. Hieronder ziet u een ladder die de sociale ladder verbeeldt.

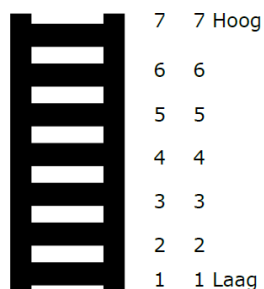
Waar plaats **u zichzelf** op de ladder?



**De sociale ladder deelt mensen in van hoog tot laag, waarbij mensen die hoog op de ladder staan meer worden gewaardeerd in de samenleving dan mensen die laag op de ladder staan.*

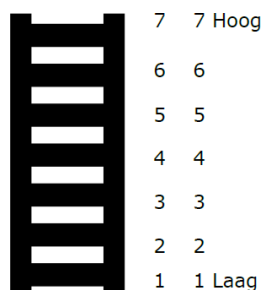
Extern-toegeschreven sociale status

Waar denkt u dat **andere Nederlanders** vinden **dat u staat**?



Robuustheidscontrole extern-toegeschreven sociale status

Waar denkt u dat de **meeste politici** vinden **dat u staat**?



Electoraal gedrag

Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden zijn, wat zou u dan stemmen?

- VVD
- PVV (Partij voor de Vrijheid)
- CDA
- D66
- GroenLinks
- SP (Socialistische Partij)
- PvdA (Partij voor de Arbeid)
- ChristenUnie
- Partij voor de Dieren
- 50PLUS
- SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij)
- DENK
- Forum voor Democratie
- Blanco
- Andere partij, namelijk
- Ik zou niet stemmen
- Ik mag niet stemmen
- Ik wil het niet zeggen
- Ik weet het niet

Robuustheidscontrole electoraal gedrag

Hebt u tijdens de laatste **Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart 2017** gestemd?

- Ja
- Nee
- Ik was niet stemgerechtigd
- Weet ik niet

Op welke partij hebt u bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart 2017 gestemd?

- VVD
- PVV (Partij voor de Vrijheid)
- CDA
- D66 (Democraten 66)
- GroenLinks
- SP (Socialistische Partij)
- PvdA (Partij van de Arbeid)
- ChristenUnie
- Partij voor de Dieren
- 50PLUS
- SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij)
- DENK
- Forum voor Democratie
- Blanco
- Andere partij
- Weet ik niet
- Wil ik niet zeggen

Politieke kennis

Nu volgt een aantal vragen over de politiek. We willen graag weten welke feiten over de politiek goed bekend zijn onder de Nederlandse bevolking, en welke niet.

Als u een vraag niet weet, kunt u dat aangeven met de optie “weet ik niet”, en doorgaan met de andere vragen. Zoekt u het goede antwoord alstublieft **niet** op. Alleen dan krijgen we in beeld welke feiten bekend zijn.

Het CDA bestaat als partij al sinds de jaren '50.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

Er is een opkomstdrempel die gehaald moet worden voordat de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen geldig is.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

Ed Nijpels was als politicus actief namens de VVD.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

Wie is op dit moment de minister van Defensie?

- Jeanine Hennis-Plasschaert
- Stef Blok
- Barbara Visser
- Ank Bijleveld
- Weet ik niet

Van welke partij is de huidige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Carola Schouten, lid?

- VVD
- ChristenUnie
- PvdA
- CDA
- Weet ik niet

Welke van deze partijen wil de minste invloed van de Europese Unie (EU)?

- VVD
- D66
- SP
- GroenLinks
- Weet ik niet

Beantwoordt u alstublieft de volgende vragen over politiek.

GroenLinks heeft nog nooit deel uitgemaakt van een kabinet.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

De VVD wil lagere belastingen dan D66.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

De Provinciale Statenverkiezingen worden eens in de vijf jaar gehouden.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

Rechtse partijen in Nederland willen over het algemeen minder overheidsbemoeienis dan linkse partijen.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

In Nederland mag alleen de regering een wetsvoorstel indienen.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

De politieke partij DENK heeft geen zetels in de Tweede Kamer.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

De leden van de Eerste Kamer kunnen de wetten die zijn goedgekeurd door de Tweede Kamer zelf wijzigen.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

Burgemeesters worden bij koninklijk besluit benoemd.

- Juist
- Onjuist
- Weet ik niet

Hoeveel zetels heeft de Eerste Kamer?

- 75
- 100
- 125
- 150
- Weet ik niet

Inkomen

Voor een onderzoek als dit is het belangrijk dat we huishouden globaal kunnen indelen in inkomensgroepen. Wilt u in het onderstaande overzicht de gegevens invullen over de maandinkomens van de personen in uw huishouden?

Uzelf

[Persoon 2]

[Enz.]

Wilt u alleen het bedrag invullen dus zonder euroteken, punten, komma's of letters.

Als een persoon in uw huishouden geen inkomen heeft, vult u dan bij die persoon een 0 (nul) in voor het bruto en het netto maandinkomen.

Netto maandinkomen huishouden in euro's:

Geïmputeerde maandinkomens (nettoink_f) van alle huishoudleden bij elkaar opgeteld.

Nettoink_f:

Persoonlijk netto maandinkomen in euro's, geïmputeerd:

Bijgeschat op basis van bruto inkomen indien netto inkomen niet is ingevuld. Zie voor meer informatie de website van LISS, bestand: 'imputation income LISS from sept 2011.pdf', Klaas de Vos, 2011.

Gender

Wilt u naam, geslacht en geboorte datum invullen van uzelf?

Geslacht

- Man
- Vrouw

Leeftijd

Leeftijd van uzelf in jaren

Opleidingsniveau

Geeft u in het onderstaande overzicht aan welk opleidingsniveau de personen in uw huishouden hebben. Kiest u de hoogste opleiding die de persoon ooit heeft gevolgd of nu volgt.

Hoogste opleiding die uzelf heeft gevolgd ongeacht diploma

- Basisonderwijs
- Vmbo
- Havo/vwo
- Mbo
- Hbo
- Wo
- Anders
- (Nog) geen onderwijs (gevolgd)

Migratieachtergrond

Migratieachtergrond

- Nederlandse achtergrond
- Eerste generatie, Westerse achtergrond
- Eerste generatie, niet-westerse achtergrond
- Tweede generatie, Westerse achtergrond
- Tweede generatie, niet-westerse achtergrond
- Achtergrond is onbekend of een deel van de informatie is onbekend

Burgerlijke staat

Het huishoudhoofd woont samen met een partner (gehuwd of ongehuwd)

- Nee (0)
- Ja (1)

Bijlage 2: Operationalisering controlevariabelen gender, leeftijd, opleidingsniveau, migratieachtergrond en burgerlijke staat

De controlevariabelen gender, leeftijd, opleidingsniveau, migratieachtergrond en burgerlijke staat worden allemaal gemeten met vragen uit de studie *Statusstrijd in de polder*. Gender wordt net als in eerder onderzoek in de analyse meegenomen met de vraag of de respondent vrouw is (1) of niet (0) (Noordzij et al., 2021). Leeftijd wordt gemeten met de leeftijd in jaren op het moment van het invullen van de survey. Opleidingsniveau wordt gemeten met de vraag wat de hoogst gevolgde opleiding is van respondenten ongeacht of het diploma is behaald. De antwoord categorieën hierbij zijn: *(Nog) geen onderwijs gevolgd, basisonderwijs, vmbo, havo/vwo, mbo, hbo of wo*. Wanneer de antwoordmogelijkheid *anders* is gekozen, is dit gecodeerd als missende waarde. Uit eerder onderzoek blijkt dat de belangrijkste scheidslijn in leefwereld, ervaren status en politieke opvattingen loopt tussen tertiair opgeleiden en non-tertiair opgeleiden (Van Meurs et al., 2022; Noordzij et al., 2024). Onder een tertiaire opleiding vallen zowel hbo- als wo-opleidingen. Daarom is in overeenstemming met eerder onderzoek de variabele gehercodeerd tot een dichotome variabele met als categorieën *geen tertiaire opleiding* (0) en *wel een tertiaire opleiding* (1) (Van Meurs et al., 2022; Noordzij et al., 2024). Migratieachtergrond wordt gemeten met één van de achtergrondvariabelen die bekend zijn van alle individuen uit het LISS-panel. De categorieën bij deze variabele zijn: *Nederlandse achtergrond, eerste generatie westerse migratieachtergrond, eerste generatie niet-westerse migratieachtergrond, tweede generatie westerse migratieachtergrond* en *tweede generatie niet-westerse migratieachtergrond*. Deze variabele is gehercodeerd tot een dichotome variabele met de categorieën *wel een migratieachtergrond* (1) en *geen migratieachtergrond* (0). Burgerlijke staat wordt gemeten met een vraag naar of iemand samenwoont met een partner. Aangezien in moderne samenlevingen als Nederland mensen ook sterke relationele banden met elkaar kunnen opbouwen zonder dat het noodzakelijk is om met elkaar te trouwen, is er, in overeenkomst met eerder recent onderzoek, voor gekozen te focussen op het wel of niet samenwonen in plaats van het wel of niet getrouwd zijn (Dahlggaard et al., 2022). Vergelijkbaar met eerder onderzoek is deze variabele meegenomen als een dichotome variabele met de categorieën *samenwonend met een partner* (1) en *niet samenwonend met een partner* (0). Bij alle controlevariabelen geldt dat wanneer de vraag niet is ingevuld, dit is gecodeerd als missende waarde.

Bijlage 3: Beschrijvende statistieken variabelen

	Variabele	n	Gem.	SD	Min.	Max.
Gehele dataset	Intern-toegeschreven sociale status	2428	4,72	1,072	1	7
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	2428	4,65	1,128	1	7
	Extern-toegeschreven sociale status door politici	2428	4,13	1,424	1	7
	Migratieachtergrond	7240	0,19		0	1
	Opleidingsniveau (tertiar)	11206	0,41		0	1
	Gender	11363	0,51		0	1
	Partner	11363	0,74		0	1
	Leeftijd	9752	50,70	18,487	18	120
	Politieke kennis	2409	7,358	4,374	0	15
	Logaritme van het netto huishoudinkomen	10109	7,976	0,924	0	12,09
	Stemmen hoofdanalyse	1668			1	3
	Stemmen robuustheidsanalyse	4841			1	3
In hoofdanalyse	Intern-toegeschreven sociale status	700	4,83	1,022	1	7
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	700	4,73	1,103	1	7
	Extern-toegeschreven sociale status door politici	700	4,16	1,403	1	7
	Migratieachtergrond	700	0,14		0	1
	Opleidingsniveau (tertiar)	700	0,45		0	1
	Gender	700	0,47		0	1
	Partner	700	0,65		0	1
	Leeftijd	700	60,24	16,144	18	93
	Politieke kennis	700	8,324	4,269	0	15
	Logaritme van het netto huishoudinkomen	700	7,905	0,816	0	9,53
	Stemmen hoofdanalyse	700			1	3
In robuustheidsanalyse	Intern-toegeschreven sociale status	1019	4,79	1,025	1	7
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	1019	4,70	1,094	1	7
	Extern-toegeschreven sociale status door politici	1019	4,14	1,420	1	7
	Migratieachtergrond	1019	0,15		0	1
	Opleidingsniveau (tertiar)	1019	0,45		0	1
	Gender	1019	0,48		0	1
	Partner	1019	0,66		0	1
	Leeftijd	1019	59,31	15,879	18	93
	Politieke kennis	1019	7,824	4,403	0	15
	Logaritme van het netto huishoudinkomen	1019	7,905	0,784	0	9,53
	Stemmen	1019			1	3
	robuustheidsanalyse					

Bijlage 4: Tabellen regressieanalyses hoofd- en robuustheidsanalyse inclusief coëfficiënten controlevariabelen

Tabel 2: Multinomiale logistische regressieanalyse met als referentie op een andere partij stemmen (Hoofdanalyse)

		Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Niet stemmen	(Constante)	3,945** (1,643)	5,210* (2,479)	4,289* (1,660)	5,005** (2,312)
	Intern-toegeschreven sociale status	-0,085 (0,250)	-0,395 (0,521)	-0,048 (0,203)	-0,208 (0,398)
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	-0,224 (0,228)	-0,542 (0,533)		
	Extern-toegeschreven sociale status door politici			-0,317 (0,163)	-0,542 (0,503)
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door samenleving		0,070 (0,112)		
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door politici				0,050 (0,104)
	Migratieachtergrond (Ref. = Geen migratieachtergrond)	0,343 (0,468)	0,346 (0,469)	0,458 (0,474)	0,466 (0,476)
	Opleidingsniveau (Ref. = Geen tertiaire opleiding)	-1,013* (0,504)	-1,010* (0,504)	-0,973 (0,504)	-0,967 (0,504)
	Gender (Ref. = Man)	-0,646 (0,399)	-0,649 (0,402)	-0,662 (0,401)	-0,640 (0,403)
	Partner (Ref. = Geen partner)	-0,066 (0,434)	-0,076 (0,434)	0,015 (0,441)	0,057 (0,450)
	Leeftijd	-0,013 (0,012)	-0,013 (0,012)	-0,015 (0,012)	-0,015 (0,012)
	Politieke kennis	-0,328*** (0,062)	-0,329*** (0,062)	-0,319*** (0,062)	-0,318*** (0,063)
	Netto huishoudinkomen (logaritme)	-0,254 (0,189)	-0,242 (0,189)	-0,297 (0,193)	-0,306 (0,197)
Stemmen op een anti-establishment partij	(Constante)	2,820** (1,073)	4,874** (1,518)	3,324** (1,153)	2,904 (1,534)
	Intern-toegeschreven sociale status	0,114 (0,149)	-0,382 (0,298)	0,211 (0,118)	0,295 (0,236)
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	-0,300* (0,133)	-0,839** (0,311)		
	Extern-toegeschreven sociale status door politici			-0,523*** (0,088)	-0,392 (0,312)
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door samenleving		0,115 (0,060)		
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door politici				-0,027 (0,062)
	Migratieachtergrond (Ref. = Geen migratieachtergrond)	-0,333 (0,320)	-0,336 (0,323)	-0,218 (0,325)	-0,218 (0,324)
	Opleidingsniveau (Ref. = Geen tertiaire opleiding)	-0,830*** (0,238)	-0,853*** (0,240)	-0,717** (0,241)	-0,710** (0,242)
	Gender (Ref. = Man)	-1,050*** (0,222)	-1,051*** (0,223)	-1,080*** (0,228)	-1,083*** (0,229)
	Partner (Ref. = Geen partner)	-0,010 (0,241)	0,004 (0,242)	0,054 (0,249)	0,041 (0,251)
	Leeftijd	-0,007 (0,007)	-0,007 (0,007)	-0,011 (0,007)	-0,011 (0,007)
	Politieke kennis	-0,096*** (0,028)	-0,093*** (0,028)	-0,078** (0,029)	-0,079** (0,029)
	Netto huishoudinkomen (logaritme)	-0,162 (0,128)	-0,145 (0,129)	-0,204 (0,139)	-0,199 (0,138)
	-2LL	818,643	814,954	786,127	785,610
	Cox and Snell's R ²	0,173	0,177	0,211	0,211
	Nagelkerke R ²	0,233	0,239	0,283	0,284
	N	700	700	700	700

Noot: logistische regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

***p<0,001; **p<0,01; *p<0,05

Tabel 3: Multinomiale logistische regressieanalyse met als referentie op een andere partij stemmen (Robuustheidsanalyse)

		Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Niet stemmen	(Constante)	3,050** (1,099)	5,793*** (1,515)	3,299** (1,137)	4,244** (1,413)
	Intern-toegeschreven sociale status	-0,286* (0,141)	-0,940** (0,286)	-0,031 (0,110)	-0,245 (0,212)
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	0,117 (0,134)	-0,573* (0,290)		
	Extern-toegeschreven sociale status door politici			-0,230** (0,083)	-0,531* (0,261)
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door samenleving		0,151** (0,056)		
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door politici				0,064 (0,052)
	Migratieachtergrond (Ref. = Geen migratieachtergrond)	0,702** (0,253)	0,714** (0,254)	0,714** (0,253)	0,739** (0,254)
	Opleidingsniveau (Ref. = Geen tertiaire opleiding)	-0,996*** (0,236)	-1,007*** (0,237)	-0,963*** (0,236)	-0,966*** (0,237)
	Gender (Ref. = Man)	-0,292 (0,205)	-0,266 (0,207)	-0,297 (0,206)	-0,282 (0,207)
	Partner (Ref. = Geen partner)	-0,147 (0,230)	-0,153 (0,231)	-0,108 (0,232)	-0,089 (0,234)
	Leeftijd	-0,020** (0,007)	-0,021** (0,007)	-0,021** (0,007)	-0,022*** (0,007)
	Politieke kennis	-0,253*** (0,028)	-0,250*** (0,028)	-0,246*** (0,028)	-0,243*** (0,028)
	Netto huishoudinkomen (logaritme)	-0,038 (0,131)	-0,022 (0,133)	-0,036 (0,136)	-0,036 (0,138)
Stemmen op een anti-establishment partij	(Constante)	2,678** (0,989)	3,871** (1,403)	2,900** (1,042)	2,663* (1,333)
	Intern-toegeschreven sociale status	-0,029 (0,126)	-0,300 (0,260)	0,060 (0,101)	0,108 (0,202)
	Extern-toegeschreven sociale status door samenleving	-0,243* (0,116)	-0,543 (0,286)		
	Extern-toegeschreven sociale status door politici			-0,408*** (0,075)	-0,316 (0,261)
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door samenleving		0,062 (0,055)		
	Interactie intern- en extern-toegeschreven sociale status door politici				-0,020 (0,052)
	Migratieachtergrond (Ref. = Geen migratieachtergrond)	0,038 (0,262)	0,047 (0,262)	0,091 (0,264)	0,082 (0,265)
	Opleidingsniveau (Ref. = Geen tertiaire opleiding)	-0,861*** (0,202)	-0,864*** (0,203)	-0,792*** (0,204)	-0,785*** (0,204)
	Gender (Ref. = Man)	-0,871*** (0,187)	-0,877*** (0,188)	-0,854*** (0,190)	-0,860*** (0,190)
	Partner (Ref. = Geen partner)	0,232 (0,212)	0,233 (0,213)	0,275 (0,216)	0,266 (0,217)
	Leeftijd	-0,007 (0,006)	-0,007 (0,006)	-0,010 (0,006)	-0,009 (0,006)
	Politieke kennis	-0,101*** (0,023)	-0,101*** (0,024)	-0,089*** (0,024)	-0,091*** (0,024)
	Netto huishoudinkomen (logaritme)	-0,109 (0,117)	-0,099 (0,117)	-0,126 (0,125)	-0,122 (0,123)
	-2LL	1545,462	1538,230	1520,670	1518,496
	Cox and Snell's R ²	0,239	0,245	0,257	0,259
	Nagelkerke R ²	0,287	0,294	0,309	0,311
	N	1019	1019	1019	1019

Noot: logistische regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

***p<0,001; **p<0,01; *p<0,05

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Bonnie French, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: De rol van internalisering van sociale status bij anti-establishment stemmen en niet-stemmen

Name, email of student: Marit van der Heide; 740674ah@student.eur.nl

Name, email of supervisor: Willem de Koster; dekoster@essb.eur.nl

Start date and duration: April 4 2025 – June 22 2025

Is the research study conducted within DPAS YES - NO

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?
(e.g. internship organization)

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants. YES - NO

If 'NO': skip to part V.

If 'YES': does the study involve medical or physical research? YES - NO

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants. YES - NO

If 'YES': skip to part IV.

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). YES - NO

If 'YES': skip to part IV.

PART III: PARTICIPANTS

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? YES - NO
2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? YES - NO
3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? YES - NO
4. Will the study involve actively deceiving the participants? YES - NO
Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).
5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? YES - NO
6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? YES - NO
7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? YES - NO
8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? YES - NO
9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? YES - NO
10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? YES - NO

If you have answered 'YES' to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

Please attach your informed consent form in Appendix I, if applicable.

Continue to part IV.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

The data will be obtained from the LISS Data Archive managed by Centerdata.

Note: indicate for separate data sources.

What is the (anticipated) size of your sample?

The anticipated sample size is 2400 respondents. Two datasets will be combined, so the total number of respondents that can be included in the analysis might be a bit lower.

Note: indicate for separate data sources.

What is the size of the population from which you will sample?

The population of interest are all individuals in the Dutch population register who are allowed to vote. The size of this group is approximately 13.1 million.

Note: indicate for separate data sources.

Continue to part V.

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

The digital data files will be stored on a personal laptop with a strong password.

Note: indicate for separate data sources, for instance for paper-and pencil test data, and for digital data files.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

Centerdata manages the day-to-day management of the data of the full survey research. I will be responsible myself for the datafiles that I use during my research project.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

Centerdata manages the datasets and ensures the long-term data security of the datasets. I will save the dataset in which I will be working in the EUR OneDrive each time I have worked with it. EUR OneDrive is approved for use with internal and confidential data.¹

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

The data is already anonymized by Centerdata. Personal details are replaced by an identification number to be able to link data from the different datasets.

Note: It is advisable to keep directly identifying personal details separated from the rest of the data. Personal details are then replaced by a key/ code. Only the code is part of the database with data and the list of respondents/research subjects is kept separate.

¹ Erasmus University Rotterdam. (n.d.). *Tooling*. Retrieved March 18, 2025, from <https://www.eur.nl/onderzoek/research-services/research-data-management/tooling>

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Marit van der Heide

Name (EUR) supervisor: Willem de Koster

Date: March 18 2025

Date: March 18 2025

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Mvd Heide', enclosed within a circular scribble.A very faint, light blue handwritten signature, appearing to read 'W. de Koster', located below the supervisor's name.